

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**TIP AKADEMİSYENLERİNİN ELEKTRONİK VERİ TABANI VE
ELEKTRONİK DERGİ KULLANIMLARI:
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Selahattin Cihan Doğan

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2007

**TIP AKADEMİSYENLERİNİN ELEKTRONİK VERİ TABANI VE ELEKTRONİK
DERGİ KULLANIMLARI:
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Selahattin Cihan Doğan

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2007

KABUL VE ONAY

Selahattin Cihan Doğan tarafından hazırlanan "Tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanı ve elektronik dergi kullanımları: Hacettepe Üniversitesi Örneği başlıklı bu alışma, 11 Haziran 2007 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Nazlı ALKAN (Başkan)

Prof.Dr. Serap KURBANOĞLU (Danışman)

Doç.Dr. Nazan Özenç UÇAK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof.Dr. İrfan ÇAKIN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11.06.2007

Selahattin Cihan DOĞAN

Anneme ve Babama.....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada birçok kişinin destek ve yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Emeği geçen herkese teşekkür borçluyum.

Değerli katkıları ve yönlendirmeleri ile çalışmamın her sürecinde bana destek olan danışmanın Prof.Dr. Serap Kurbanoğlu'na sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmamda önemli bir yer tutan Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri ile ilgili verilerin toplanmasında gerekli izni veren ve çalışmamda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Daire Başkanı Prof. Dr. Ahmet Çelik'e teşekkürü bir borç bilirim.

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri ile ilgili verileri toplamamda bana yardım eden Dilek Şahin ve Dr. Hatice Kübra Bahşıoğlu'na; anketlerin dağıtımında ve toplanmasında yardımlarını esirgemeyen Sibel Turan'a, Songül Birer'e, Dr. Murat Tümer'e ve Dr. Onur Mutluer'e teşekkür ederim.

Benden yardımlarını esirgemeyen Pınar ve Umut Al'a çok teşekkür ederim.

Bu tezin hazırlanmasında katkılarını ve görüşleriyle bana yön gösteren arkadaşlarım Ziya Kutluoğlu, Mithat Zencir, Haydar Yalçın ve Can Besimoğlu'na ne kadar teşekkür etsem azdır.

Sevgili aileme, ilgi ve destekleri ile güç verdikleri ve bana inanıp güvendikleri için sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Doğan, Selahattin Cihan. Tıp Akademisyenlerinin Elektronik Veri Tabanı Ve Elektronik Dergi Kullanımları:Hacettepe Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans, Ankara, 2007.

İnternet ve İnternet teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda sayıları hızla artan elektronik bilgi kaynakları, günümüzde, kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak konusundaki seçenekleri arttırmıştır. Söz konusu gelişmeler, kullanıcıların bilgi arama davranışlarını etkilemekte, bilgiye hızlı erişim gereksinimi duyan tıp alanındaki kullanıcılarda bu etkinin sonuçları hızla ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların bilgi arama davranışlarındaki değişiklikler kütüphanelerin koleksiyon geliştirme politikası ve hizmet planlaması yapılabilmesi için bu konuda kaynak teşkil edecek kullanıcı araştırmalarının yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Uluslararası literatürde bu konuda yapılan çok sayıda çalışmaya rastlanırken ülkemizde bu tür çalışmaların eksikliği duyulmaktadır.

Tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanı ve elektronik dergi kullanımları üzerine yapılan bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yapan akademisyenler üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanları ve elektronik dergi kullanımı konusundaki eğilimleri ve bu konulardaki tercihleri incelenmiştir. Bulgular, paralel dergilerde elektronik versiyonun tercih edildiğini; kullanıcıların bilgisayar kullanma düzeyi, sıklığı ve olanaklarının e-dergi ve e-veri tabanı kullanımında etken olduğunu; bu kaynakları kişisel olarak kullanmanın katılımcılar tarafından tercih edildiğini ve kullanımla ilgili konularda unvana göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunduğunu ortaya çıkarmıştır.

Eldeki bulgular ışığında gerek Hacettepe Üniversitesi Tıp Kütüphanesi'ne gerekse genelde kullanıcı araştırmalarına yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Tıp akademisyenleri, elektronik veri tabanları, elektronik dergiler, kullanıcı çalışması, tıp kütüphanesi

ABSTRACT

Doğan, Selahattin Cihan. The Use of Electronic Databases and Electronic Journals by the Medical Faculty at Hacettepe University: A Case Study.” Master’s Thesis, 2007.

As a result of the rapid development of Internet and Internet technologies, electronic information sources have become widely available. Such developments have impact on information seeking behaviours of the users. Researchers in the field of medicine are affected and also benefit from this opportunity of having rapid access to electronic information sources. Changes on the information seeking behaviours of the users urge libraries to conduct user studies in order to develop their collections and services accordingly. As opposed to numerous user studies done in the western countries, it is hard to refer to few similar studies in Turkey.

This study aims at analysing the use of electronic data bases and electronic journals by the medical faculty at the Hacettepe University Medical School. It is the purpose of the present study to depict the tendencies and preferences of the medical faculty who use electronic data base and electronic journals. The findings clearly revealed that the respondents prefer electronic versions of medical journals rather than printed issues. It is also found out that there is a relation between computer literacy and the use of electronic journals and/or electronic data bases; the respondents prefer using electronic resources personally and there are statistically significant differences with respect to the use of electronic resources and the academic rank.

With special reference to the findings of the survey conducted, the present thesis also makes suggestions regarding the user studies and the Hacettepe University Medical School Library.

Keywords

Medical faculty, electronic databases, electronic journals, user studies, medical library

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
BÖLÜM 1: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	3
1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	4
1.5. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	4
1.6. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	8
1.7. KAYNAKLAR.....	9
BÖLÜM 2: TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE	
ELEKTRONİK VERİ TABANI KULLANIMI	10
2.1. GİRİŞ.....	10
2.2. TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA	
DAVRANIŞLARI.....	11
2.3. TIP AKADEMİSYENLERİNİN ELEKTRONİK DERGİ VE VERİ TABANI	
KULLANIMI.....	15
2.3.1. Elektronik Dergi Kullanımı.....	18
2.3.2. Elektronik Veri Tabanı Kullanımı.....	22

2.3.3. Son Gelişmeler.....	25
2.4. TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI.....	25
2.4.1. Bilgisayar Kullanımı.....	26
2.4.2. İnternet Kullanımı.....	27
2.5. TIP AKADEMİSYENLERİNE YÖNELİK KULLANICI EĞİTİMİ.....	30
2.5.1. Kullanıcı Eğitimi.....	30
2.5.2. Tıp Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi.....	31
BÖLÜM 3: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP MERKEZİ KÜTÜPHANESİ....	35
3.1. TARİHSEL GELİŞİM.....	35
3.2. PERSONEL.....	35
3.3. KULLANICI.....	36
3.4.KULLANICI HİZMETLERİ.....	36
3.5. KOLEKSİYON.....	37
3.5.1. Tam Metin Veri Tabanları.....	38
3.5.2. Bibliyografik Veri Tabanları.....	40
3.5.3. Veri Tabanı Kullanım İstatistikleri.....	41
BÖLÜM 4: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	45
4.1. BİLGİSAYAR KULLANIM DÜZEYLERİ.....	46
4.2. BİLGİSAYAR KULLANIM SIKLIKLARI.....	48
4.3. EV VE/VEYA İŞYERİNDE BİLGİSAYAR OLANAKLARI.....	49
4.4. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMA YÖNTEMLERİ.....	50
4.5. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMAMA NEDENLERİ.....	52
4.6. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANIM AMAÇLARI.....	53
4.7. ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ KULLANIMI.....	55
4.7.1. Bibliyografik Veri Tabanlarının Kullanımı.....	55
4.7.2. Tam Metin Veri Tabanlarının Kullanımı.....	58
4.8. BİLİMSEL MAKALELERİ ELDE ETME YOLLARI.....	60

4.9. BİLİMSEL DERGİLERDE VERSİYON TERCİHLERİ.....	63
4.9.1. Bilimsel Dergilerin Basılı Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri....	65
4.9.2. Bilimsel Dergilerin Elektronik Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri.....	66
4.10. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMAYI ÖĞRENME YOLLARI.....	67
4.11. KÜTÜPHANENİN VERDİĞİ EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	69
4.12. ELEKTRONİK VERİ TABANLARI VE ELEKTRONİK DERGİLER HAKKINDA BİLGİLENDİRME YOLLARI.....	70
BÖLÜM 5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
5.1. SONUÇ.....	72
5.2. ÖNERİLER.....	78
KAYNAKÇA.....	82
EK 1. ANKET.....	92

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. H. Ü. Tıp Fakültesi Öğretim Elemanlarının Unvanlara Göre Dağılımı.	4
Tablo 2. Akademik Ünvanlarına Göre Örneklem Sayıları.....	7
Tablo 3. Tam Metin Veri Tabanlarının Kullanımlarının Yıllara Göre Dağılımı...	43
Tablo 4. Bibliyografik Veri Tabanlarının Kullanımlarının Yıllara Göre Dağılımı.....	44
Tablo 5. H.Ü. Tıp Fakültesi Öğretim Elemanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 6. Unvana Göre Bilgisayar Kullanım Düzeyleri.....	46
Tablo 7. Görev Sürelerine Göre Bilgisayar Kullanım Düzeyleri.....	47
Tablo 8. Unvana Göre Bilgisayar Kullanım Sıklıkları.....	48
Tablo 9. Unvana Göre Ev ve/veya İşyerinde Bilgisayar Olanakları.....	49
Tablo 10. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanma Yöntemleri.....	51
Tablo 11. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanım Amaçları.....	54
Tablo12. Akademisyenlerin Bibliyografik Veri Tabanlarını Kullanım Sıklıkları..	56
Tablo 13. Akademisyenlerin Tam Metin Veri Tabanlarını Kullanım Sıklıkları...	60
Tablo 14. Unvana Göre Bilimsel Makaleleri Elde Etmek İçin Tercih Edilen Yollar.....	62
Tablo 15. Unvana Göre Bilimsel Dergilerde Versiyon Tercihleri.....	64
Tablo 16. Bilimsel Dergilerin Basılı Versiyonunu Tercih Nedenleri.....	65
Tablo17. Bilimsel Dergilerin Elektronik Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri...	67
Tablo 18. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını Ve Elektronik Dergileri Kullanmayı Öğrenme Yolları.....	69
Tablo 19. Unvana Göre Kütüphanenin Verdiği Eğitimin Değerlendirilmesi.....	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sağlık Alanının Bilgi Gereksinimleri.....	14
Şekil 2. Tam Metin Veri Tabanlarının 2005 Yılı Kullanım İstatistikleri.....	42
Şekil 3. Bibliyografik Veri Tabanlarının 2005 Yılı Kullanım İstatistikleri.....	42
Şekil 4. Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanma Yöntemleri.....	50
Şekil 5. Elektronik Veri Tabanları ve Elektronik Dergileri Kullanım Amaçları...	53
Şekil 6. Bilimsel Makaleleri Elde Etmek İçin Tercih Edilen Yollar.....	61
Şekil 7. Bilimsel Dergilerde Versiyon Tercihleri.....	63
Şekil 8. Elektronik Veri Tabanlarını Ve Elektronik Dergileri Kullanmayı Öğrenme Yolları.....	68
Şekil 9. Elektronik Veri Tabanları ve Elektronik Dergiler Hakkında Bilgilendirme Yolları.....	71

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1. 1. KONUNUN ÖNEMİ

İnternetin ve internet araçlarının yaygınlaşmasından sonra kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak konusunda sahip oldukları seçenekler artmıştır. Bugün internet aracılığıyla kullanıcılar mekan ve zamandan bağımsız olarak gereksinim duydukları birçok kaynağa erişebilmektedirler. Söz konusu gelişmeler kullanıcıların bilgi arama davranışlarını etkilemektedir. Teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler güncel, doğru ve güvenilir bilginin hızlı bir şekilde erişimini gerektiren tıp alanındaki bilgi arama davranışlarında da değişikliklere neden olmuştur. Bunun sonucunda tıp alanındaki kütüphanelerin elektronik kaynaklara yönelik koleksiyon geliştirme ve hizmet planlama gerekliliği ortaya çıkmıştır (Renwick, 2005, s.2; Scherrer ve Jacobson, 2002, s.164).

Sağlık alanında bilgi gereksinimleri en acil olan kullanıcı gruplarından biri tıp akademisyenleridir. Tıp akademisyenleri, araştırma, eğitim, tedavi gibi çeşitli nedenlerle güncel bilgiye gereksinim duyarlar. Bunun sonucunda tıp akademisyenlerinin bibliyografik bilgi veren ikincil kaynakları ve güncel bilgi içeren bilimsel dergileri sık kullandıkları bilinmektedir. İnternetin yaygınlaşmasına paralel olarak söz konusu kaynakların çevrimiçi olarak kullanıcıların hizmetine sunulması giderek yaygınlaşmaktadır. Bunun sonucunda tıp alanındaki kullanıcıların söz konusu kaynakların elektronik versiyonlarını kullanma konusundaki eğilimleri üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Tıp alanındaki elektronik veritabanları ve elektronik dergiler ile ilgili kullanıcı çalışmalarının sonuçlarına bakıldığında benzer çalışmalardan söz konusu kaynakların basılı ve elektronik versiyonlarının tercih edilmesi konusunda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bu durum tıp

akademisyenlerine hizmet vermekle yükümlü olan tıp kütüphanelerinin sorumluluklarını artırmaktadır. Tıp kütüphanelerinin elektronik kaynakları koleksiyonlarına eklerken kullanıcılarının özelliklerine göre seçim yapmaları ve koleksiyonlarına kazandırdıkları elektronik kaynaklara yönelik kullanıcı eğitimi ve tanıtım araçları tasarımları giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Tıp alanındaki elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler üzerine yürütülen kullanıcı araştırmaları, kullanıcılarına bilgi hizmeti vermekte yükümlü olan tıp kütüphanelerinin söz konusu kaynakların basılı ve elektronik versiyonlarını koleksiyona alma yönünde verecekleri kararlara yön göstermeleri açısından önem taşımaktadır.

Bu alanda yapılan kullanıcı çalışmaları koleksiyon geliştirme politikalarına temel olmanın yanı sıra kütüphanenin erişime sunduğu elektronik veri tabanlarının ve elektronik dergilerin kullanıcılar tarafından bilinip bilinmediğini saptamada ve kullanıcıların bu tür kaynakların kullanımıyla ilgili olarak yaşadıkları sorunları saptamada da kütüphanelere yardımcı olmaktadır. Bunlara ek olarak söz konusu araştırmalar kullanıcıların bu kaynakların kullanımlarına yönelik eğitim gereksinimlerinin olup olmadığı, herhangi bir eğitim veriliyorsa bu eğitim ile ilgili problemlerin ve eksiklerin saptanması ve söz konusu kaynaklara yönelik kullanıcıların tercih ettikleri bilgi edinme yollarının neler olabileceği konularına da ışık tutabilmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan tıp akademisyenlerinin elektronik veritabanları ve elektronik dergi kullanma eğilimleri ve bu tür kaynakları kullanmalarını etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu amaçla Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan tıp akademisyenlerinin elektronik veritabanları ve elektronik dergileri hangi sıklıkla ve ne amaçla kullandıkları, kaynakların basılı

versiyonlarını mı yoksa elektronik versiyonları mı tercih ettikleri, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi'nin abone olduğu hangi veritabanlarını daha çok kullandıkları, söz konusu veritabanlarına erişimde hangi arayüzleri tercih ettikleri, elektronik kaynaklara nereden eriştikleri, bilgisayar kullanım düzeylerinin ve bilgisayar olanaklarının elektronik kaynak kullanımına etkisi olup olmadığı araştırılacaktır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapılacak ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Kütüphanesinin elektronik veri tabanı ve elektronik dergi koleksiyonu geliştirme politikası, elektronik kaynaklara yönelik kullanıcı eğitimi ve elektronik kaynakların tanıtımı konularında öneriler sunulacaktır.

1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın ana hipotezi “tıp akademisyenleri elektronik dergileri ve veri tabanlarını basılı versiyonlarına tercih etmektedirler” şeklinde oluşturulmuştur.

Alt hipotezler ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Tıp akademisyenleri elektronik dergi ve veritabanlarını kişisel olarak kullanmayı tercih etmektedir.
- Bilgisayar kullanma düzeyi, kullanım sıklığı ve bilgisayar olanakları elektronik veri tabanları ve elektronik dergi kullanımında etkindir.
- Elektronik veri tabanı ve elektronik dergi kullanımıyla ilgili tercihlerde unvanlara göre farklılıklar bulunmaktadır

1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma Hacettepe Üniversitesi'nde yürütülmüştür. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim elemanları çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışma grubu ile ilgili ayrıntılı bilgi Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. H. Ü. Tıp Fakültesi Öğretim Elemanlarının Unvanlara Göre Dağılımı *

Akademik Ünvan	Sayı
Prof. Dr.	300
Doç. Dr.	113
Y.Doç. Dr.	33
Öğr. Gör. Dr.	81
Uzman	25
Araş. Gör.	539
TOPLAM	1091

1.5. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada **betimleme yöntemi** kullanılmıştır. Betimleme yöntemi,

“...olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktir. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler” (Kaptan 1998:59).

* Bu veri Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Personel İşleri Dairesinden 25.02.2005 tarihinde alınmıştır.

Veri toplamada anket tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara basılı olarak dağıtılan anket 20 sorudan oluşmaktadır. Anket, katılımcıların unvanları, bilgisayar kullanım düzeyleri, bilgisayar kullanım sıklıkları ve eğer bilgisayar kullanmıyorlarsa bunun nedenleri ile ilgili sorularla başlamaktadır. Bilgisayar kullanımıyla ilgili soruların ardından elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler ile ilgili sorular gelmektedir. Bu bolumde katılımcıların söz konusu kaynakları kullanıp kullanmadıkları, hangi amaçlarla kullandıkları, Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin erişime açtığı tıp alanıyla ilgili bibliyografik ve tam metin veri tabanlarını hangi sıklıkla kullandıkları, basılı ve elektronik versiyon tercihleri ve bu tercihlerinin nedenleri sorulmuştur. Bu soruları söz konusu kaynakları ogrenme yolları ve kütüphane eğitimi ile ilgili sorular izlemektedir (bkz. Ek.1).

Çalışmanın örnekleme ünvanlara göre "tabakalı örnekleme" ile belirlenmiştir. Tabakalı örnekleme, üzerinde çalışılacak evren ilgilenilen özellikler yonunden heterojen olduğunda kullanılabilecek bir örnekleme yöntemidir (Esin, Ekni ve Gamgam, 2006, s.302).

Araştırmada örnekleme hacmini hesaplamak için aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$\frac{(py)(pn)}{StdError^2} = N$$

Formüldeki, **py**, anket vermeyi planladığımız katılımcı sayısını; **pn**, anket vermeyi planlamadığımız katılımcı sayısını; **Std Error²**, Standart hatanın karesini; **N** seçilecek örnekleme sayısını göstermektedir.

Yukarıda ki formülde Py=0.10, Pn=0.90 seçilerek Py * Pn = 0.09 olarak bulunmuştur.

Standart hatanın hesaplanabilmesi için aşağıdaki formül kullanılmış, güven aralığını %95 olarak seçilmiştir.

$$StdError = \frac{SamplingError}{1.96}$$

Belirtilen formülde, Sampling Error = Standart Hatayı belirtmektedir. Formüldeki 1.96 değeri %95 güven aralığı için Z tablosundan belirlenen z değeridir. Yukarıdaki formül uygulandığında standart hatamız 0.0255 olarak belirlenmiştir.

$$\frac{0.05}{1.96} = 0.0255$$

Bulunan standart hatanın karesi alındığında sonuç 0.006502 çıkmaktadır. Eldeki rakamlar örneklem hacminin hesaplandığı formüle uygulandığında araştırmamızdaki örneklem sayısı yaklaşık 140 olarak bulunmuştur.

$$\frac{(py)(pn)}{StdError^2} = N \quad \frac{0.09}{0.006502} \cong 140$$

Tabakalı örnekleme yapmak için seçilecek örneklem sayısının tabakalara orantılı olarak dağıtılması gerekmektedir. Bu dağıtımın yapılabilmesi içinde aşağıdaki formül uygulanmıştır:

$$nh = n \cdot \frac{N_h}{N}$$

Formülde, **nh** = Her bir tabakadaki örneklem sayısı; **n**= Seçilen örneklem sayısı; **N_h** = Her bir tabakadaki akademisyen sayısını; **N** = Toplam akademisyen sayısını belirtmektedir.

Yukarıda belirtilen formüllerin uygulanması sonucu araştırma örnekleme ve unvanlara göre tabakalı dağılımı tablo 2'de görüldüğü gibi hesaplanmıştır. Ayrıca bölümlere göre örnekleme yoluna gidilmemiştir.

Tablo 2. Akademik Ünvanlarına Göre Örneklem Sayıları

Akademik Ünvan	Sayı	Örneklem Sayısı
Prof. Dr.	300	32
Doç. Dr.	113	20
Y.Doç. Dr.	33	4
Öğr. Gör. Dr.	81	13
Uzman	25	4
Araş. Gör.	539	69
TOPLAM	1091	142

Örneklem grubuna anket uygulanmadan önce hata ve eksiklerin belirlenmesi amacıyla 28 Ağustos 2006 tarihinde 10 kişiye pilot çalışma uygulanmıştır. Bu pilot çalışmanın sonuçlarına göre anket soruları gözden geçirilmiştir.

Pilot çalışmada deneklerin tek seçenekli bazı sorularda birden çok seçenek işaretledikleri belirlendiğinden söz konusu sorularda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca deneklerin Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin abone olduğu veri tabanlarını ve elektronik dergileri tercih durumlarını etkileyebileceği düşünülerek kolayca erişebilecekleri bilgisayarları ve yazıcıları olup olmadığı şeklinde bir soru anket formuna eklenmiştir.

Ünvanlara göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlılığının ölçümü amacıyla kullanılan ANOVA ve Ki-Kare testleri uygulanmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırmamız 5 bölümde oluŐmaktadır:

Birinci bölümde araştırma konusunun önemi, araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı, araştırmanın hipotezleri, araştırmada kullanılan yöntem ve veri toplama teknikleri, araştırma düzeni ile yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde tıp akademisyenlerinin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları, tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanı ve elektronik dergi kullanımları ve tıp akademisyenlerinin elektronik kaynak kullanımlarına yönelik hazırlanan kullanıcı eğitimi tanıtılmıŐtır.

Üçüncü bölümde Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi ve tıp alanıyla ilgili Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin abone olduğu veri tabanları tanıtılmış, ilgili veri tabanlarının kullanım istatistikleri verilmiştir.

Dördüncü bölümde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde görev yapmakta olan tıp akademisyenlerinden ilgili istatistiki yöntemler kullanılarak seçtiğimiz örneklem grubuna uygulanan anketin sonuçları değerlendirilmiştir.

BeŐinci bölümde çalıŐmamız kapsamında elde edilen sonuçlar ve öneriler belirtilmiştir.

1.7. KAYNAKLAR

Araştırma için gerekli teorik bilgileri elde edebilmek için literatür taraması yapılmıştır. Taramada kullanılan kaynaklar aşağıda belirtilmiştir:

- ArticleFirst-OCLC (1990-)
- Blackwell-Synergy (1990-)
- EMBASE+MEDLINE (1970-)
- LISA (Library and Information Science Abstract) (1969-)
- ScienceDirect (1997-)
- Scopus (1966-)
- Springer Link (1993-)
- Taylor and Francis Online Journals (1993-)
- Web of Science (1940-)
- Wiley Interscience (1946-)
- Wilson Select Plus-OCLC (1994-)

Tezin yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün “Tez ve Rapor Yazım Kılavuzu” kullanılmıştır.

BÖLÜM 2

TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE ELEKTRONİK VERİ TABANI KULLANIMI

2.1. GİRİŞ

İnternetin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan *www* (*world wide web*), sayıları hızla artan elektronik bilgi kaynaklarına kullanıcıların masalarının üzerinden kolayca erişmelerini sağlamıştır. Elektronik kaynakların ortaya çıktığı disiplinlerin başında gelen tıp alanında da birçok bilgi kaynağı web üzerinden erişilir hale gelmiştir. Kovaks (2000, s.104-105), tıp alanında elektronik ortama aktarılan bilgiyi ve bilgi kaynaklarını şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Hastaneler ve sağlık hizmeti veren diğer kurumlarla ilgili iletişim bilgisi ve istatistik bilgi veren sağlık ve tıp rehberleri,
- Tıp sözlükleri,
- Tıp dergilerini indeksleyen ve bu dergilerde yayınlanan makalelerin abstraklarını, içindikiler listelerini veren *PubMed* ve *MEDLINE* gibi veri tabanları,
- Tıp ve sağlık ansiklopedileri,
- Tam metin veri tabanları,
- Sağlık bibliyografyaları,
- Güncel tıbbi haberler,
- Tıp ve farmakoloji alanlarında yapılan önemli araştırmaların sonuçlarını içeren veriler.

Günümüzde kanıt niteliğindeki verileri toplayan veri tabanlarını da bu listeye eklemiştir.

Gerek tam metin gerekse bibliyografik veri tabanlarının web üzerinden erişime açılması özellikle akademisyenler tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmış ve bu durum söz konusu kaynakların kullanımının artmasına neden olmuştur (Treloar, 1999, s.2). Güncel bilgiye duydukları gereksinimin kaçınılmaz bir sonucu olarak, elektronik veri tabanları kısa sürede tıp akademisyenleri için en önemli ve en sık kullanılan bilgi kaynakları arasında yerlerini almıştır. Bu gelişmelerin sonucunda tıp akademisyenlerinin de içinde bulunduğu sağlık çalışanlarının elektronik kaynak, özellikle elektronik dergi ve elektronik veri tabanı kullanımları üzerine çalışmalar yapmak gereksinimi doğmuştur. Bugün literatürde tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanlarını kullanma nedenleri, kullanma sıklıkları ve bu kaynakları kullanmalarını etkileyen faktörleri inceleyen çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmaların sonuçlarını incelemeyen önce konuya ışık tutması açısından tıp akademisyenlerinin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları genel hatlarıyla ele alınacaktır.

2.2. TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI

Tıp alanında bilgi gereksinimleri konusundaki literatür incelendiğinde bu alanda yapılan çalışmaları; hasta verileri (bkz. Brown, Borowitz ve Novicoff, 2004); tıp alanındaki literatür bilgisi (bkz. Premssmit,1990; Obise, 1986); hasta verileri ile literatür bilgisini bir arada ele alan çalışmalar (bkz.Zawawi ve Majid, 2001; Osheroff ve diğerleri, 1991; Elayyan, 1988; Smith, 1996) şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Söz konusu çalışmaları inceleyen Gorman (1995, s.730-731), tıp alanında gereksinim duyulan bilgiyi 5 temel başlık altında toplamıştır:

1. *Hasta verileri (Patient data)*: Bir hastanın tıbbi geçmişi, demografik bilgileri, laboratuvar sonuçları gibi bilgiler bu başlık altında değerlendirilir. Bu bilgiler hastanın kendisinden, ailesinden, arkadaşlarından alınabileceği gibi elektronik veya basılı hasta kayıtlarından da alınabilir.

2. *Sağlık istatistikleri (Population statistics)*: Klinisyenin çalıştığı bölgedeki hastaların toplam sayısı ve/veya belli bir hastalığa yakalanan hastaların toplam sayısı gibi bilgileri içerir. Sağlık istatistikleri, sağlık bilgilerini içeren devlet yayınlarından ve tıp alanındaki dergilerden elde edilebilir.
3. *Tıbbi literatür bilgisi (Medical knowledge)*: Hasta tedavisinde kullanılan literatüre dayalı bilgidir.
4. *Uygulamaya yönelik bilgiler (Logistic information)*: Klinisyenin çalıştığı hastanedeki uygulamalara yönelik bilgiler bu kapsamda değerlendirilir. Bu bilgiler sıklıkla değişebilir. Uygulama bilgisi, kurum içi uygulamaları ve kuralları içeren belgelerden elde edilebilir.
5. *Sosyal etkiler ve beklentiler (Social influences and expectations)*: Klinisyenin çalıştığı hastanedeki meslektaşlarının, hastaların ve diğer grupların beklentileri ve düşünceleridir. Bu bilgi gereksinimi özellikle meslektaşlar arasındaki bilgi paylaşımında öne çıkmaktadır.

Tıp alanındaki bilgi gereksinimlerinin sınıflandırılmasında farklı bir yaklaşım geliştiren Fuller (2002, s.69–70) ise tıp alanındaki bilgi gereksinimini 7 başlık altında toplamaktadır:

1. *Klinik veriler (Clinical data)*: Sağlık alanında yaygın kullanılan bilgi türüdür. Bir hastalıkla ilgili belirtiler, tedaviler ve yapılan tedavinin sonuçlarını içeren bilgiler klinik veriler içinde ele alınabilir.
2. *Salgın hastalıklarla ilgili veriler (Epidemiological data)*: Belirli bir bölgede görülebilecek hastalıklarla ilgili sorunlar ve olaylarla ilgili bilgiler bu kapsamda ele alınabilir.

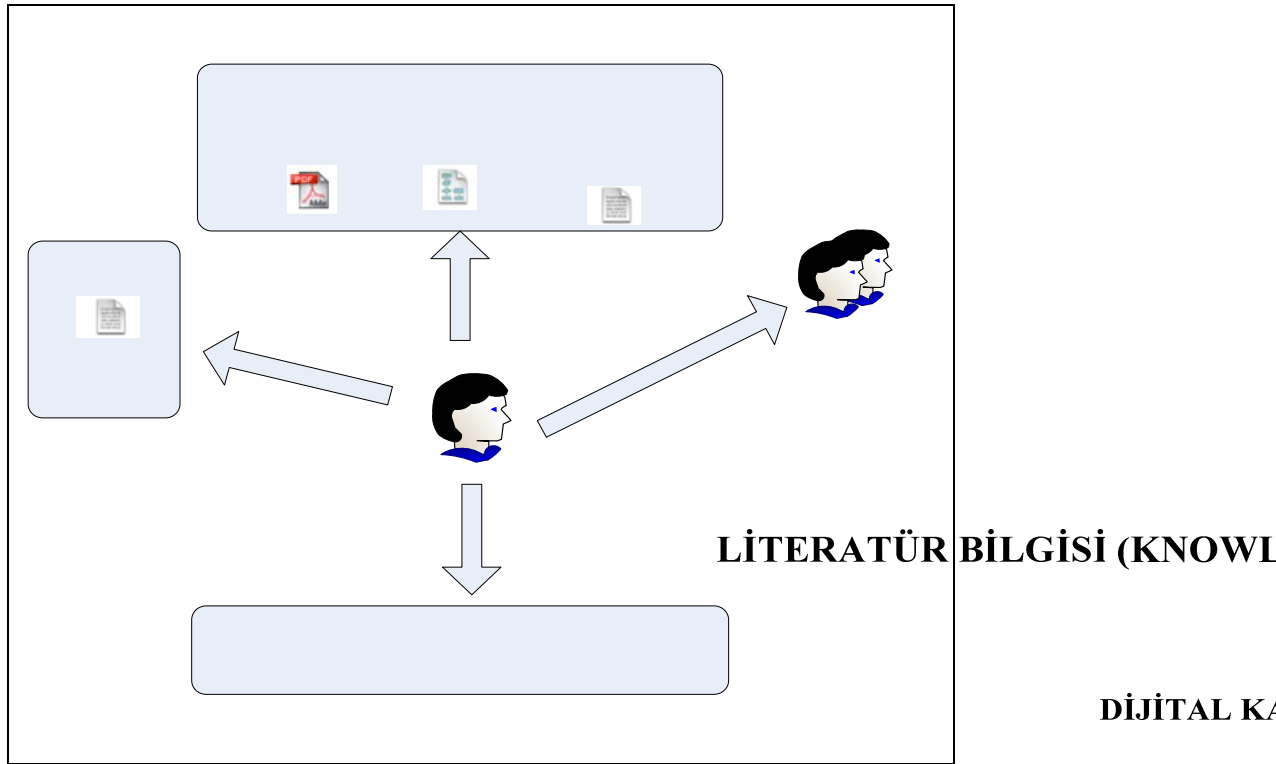
3. *Demografik veriler (Demographic data)*: Belirli bir bölge halkı hakkında yaş, cinsiyet gibi istatistiksel bilgileri içerir.
4. *Finansal veriler (Financial data)*: Finansal konular sağlık alanının bir alt alanı olmasa bile klinik hizmetlerin maliyeti önemli bir bilgi türü olarak ön plana çıkmaktadır.
5. *Araştırma verileri (Research data)*: Araştırma amacıyla yapılan klinik deneylerin sonuçlarını içeren bilgiler bu kapsamda değerlendirilebilir.
6. *Referans verileri (Reference data)*: Sağlık hizmetleri kapsamında kullanılan protokoller, planlar, klinik uyarılar gibi bilgiler referans verileri kapsamında değerlendirilir.
7. *Kodlanmış veriler (Coded data)*: Tedavi ve prosedürler sonucu oluşan verilerin standart bir terminolojiye göre çevrilmesinden oluşan verilerdir.

Sağlık uzmanlarının bilgi gereksinimleri üzerine bir model geliştiren Klopfer (2003, s.3), bu modelde bir tıp uzmanının sorumlu olduğu hastanın tedavisi için gereksinim duyduğu bilgiye birden çok bilgi kaynağı kullanarak erişebileceğini göstermekte; basılı kaynaklar, dijital kaynaklar, elektronik sağlık kayıtları ve meslektaşlardan oluşan farklı bir sınıflamayla mevcut literatürü desteklemektedir (Bkz: Şekil 1).

Tıp alanındaki kullanıcılar, güncel bilgiye hızla erişme ihtiyacı duyarlar. Tıp alanındaki kullanıcıların, özellikle tıp akademisyenlerinin, bilgi gereksinimlerinin acil olması bilgi arama davranışlarını biçimlendiren faktörlerin başında gelmektedir. Sağlık alanındaki diğer kullanıcılar gibi bilgilerini güncel tutmanın ve alanları ile ilgili çalışmalarını takip etmenin yanı sıra tıp akademisyenleri yeni araştırma konuları

bulmak ve öğrencilerine son gelişmeleri aktarabilmek için de bilgiye gereksinim duyarlar (Alkan, 1994, s.89; Permsmit, 1990, s.385).

Şekil 1. Sağlık Alanının Bilgi Gereksinimleri

Kaynak: (Kloper, 2003, s.3)

MEDLINE Makaleleri Klinik Y

Tıp akademisyenlerinin bilgi arama davranışları 1950'li yıllarda incelenmeye başlanmış, bu dönemde yapılan çalışmalar daha çok basılı kaynakların ve kütüphane kaynaklarının kullanımına odaklanmıştır. Tıp alanındaki bilgi arama davranışlarını inceleyen çalışmalarda tıp akademisyenleri, tıp alanında araştırmalar yapan bilim adamları, pratisyen ve uzman doktorlar gibi farklı grupların davranışlarının incelendiği görülmektedir. Adı geçen kullanıcıların en çok kullandıkları bilgi kaynaklarını saptamaya yönelik çalışmalar yapılmış, başta bilimsel dergiler olmak üzere indeks ve abstrakt gibi ikincil kaynakları çok kullandıkları belirlenmiştir (Bkz: Dawes ve Sampson, 2003; Zawawi ve Majid, 2001;

Premssmit,1990; Elayyen,1988; Obiose,1986; Obiose,1985; Strasser, 1978; Herner, 1956). Hastalarının tedavisi ile ilgili bilgiye gereksinim duyduklarında Tıp uzmanlarının ilk olarak meslektaşlarından bilgi edindiklerini ortaya çıkartan çalışmalar da vardır (Bkz: Brown, Borowitz ve Novicoff, 2004; Elayyen,1988; Weinberg, Ullian, Richards ve Cooper, 1981).

Elektronik kaynakların yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla 1990'lı yıllardan itibaren tıp alanındaki kullanıcıların basılı kaynak kullanımlarının yanı sıra elektronik kaynak kullanımları da incelemeye alınmıştır. Curtis, Weller ve Hard (1993, 1997)'ın birbirini tamamlayıcı özelliğe sahip iki çalışması tıp akademisyenlerinin elektronik kaynakların gelişmesine paralel olarak bilgi ararken basılı kaynaklardan daha çok elektronik kaynakları tercih ettiklerini ortaya koyan çalışmalar olarak dikkat çekmektedir.

Tıp alanında elektronik kaynakların kullanımı üzerinde yapılan çalışmaların elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışma da tıp akademisyenlerinin elektronik dergi ve elektronik veri tabanı kullanımları üzerine odaklanacağı için bu alanda yürütülen araştırmalar ve söz konusu araştırmalardan elde edilen bulgular konusunda daha ayrıntılı bilgi aktarılacaktır.

2.3. TIP AKADEMİSYENLERİNİN ELEKTRONİK DERGİ VE VERİ TABANI KULLANIMI

Güncel ve bilimsel bilgi içermeleri özelliği ile bilimsel dergiler, dolayısıyla bu dergilerde yayınlanan makalelere erişimi sağlayan kaynaklar (önceleri basılı indeks ve abstraklar sonraları bunların elektronik versiyonu olan bibliyografik veri tabanları ve bir sonraki adımda makaleleri de içeren tam metin veri tabanları) tıp akademisyenleri tarafından en çok kullanılan kaynak türleri olmuştur.

Elektronik veri tabanlarının tarihsel gelişimi incelendiğinde elektronik veri tabanı geliştirmeye yönelik çalışmaların 1960'lı yıllarda başladığı görülmektedir. Başlangıç çalışmalarının yoğunlaştığı alanlardan biri de tıp alanıdır. Nitekim, 1965 yılında *Index Medicus*, Amerikan Ulusal Tıp Kütüphanesi (NLM – National Library of Medicine) tarafından manyetik bant ortamına aktarılmış ve 1966 yılında geriye dönüşlü tarama hizmeti veren *MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval Systems)* kullanıma sunulmuştur. 1970'li yıllarda çevrim içi bilgi sistemlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte 1971 yılında *MEDLARS* çevrim içi ortama aktarılmış ve *MEDLINE* adını almıştır (Salman, 2002, s.14-15). Bu tarihten günümüze kadar tıp alanında *EMBASE* gibi birçok veri tabanı elektronik ortama aktarılmıştır. 1988 yılında tıp alanında 433 tane veri tabanı tespit edilmişken 1997 yılında bu sayı %267'lik bir artışla 1154'e ulaşmıştır (Verhoeven, 1999, s.1).

Bilgi teknolojileri alanındaki gelişmelere paralel olarak giderek artan sayıda bibliyografik veri tabanının elektronik ortama aktarılmasının yanı sıra elektronik yayıncılık da hızla gelişmiş, bunun bir sonucu olarak elektronik dergiler ortaya çıkmaya başlamıştır (Song, Eastwood, Gilbody ve Duley, 1999, s.225).

Elektronik dergilerin tarihsel gelişimi 3 evrede incelenebilir (Tenopir, King ve Boyce, 2005, s.2-3; Kayaoğlu, 2004, s.53-56) :

1. *Öncü evre (1976 – 1990):* Elektronik dergilerin ortaya çıktığı ilk aşamadır, dergiler bu dönemde CD-ROM ve çevrim içi olarak yayınlanmaya başlanmıştır. Teknik alt yapı eksiklikleri, tam metinlerin ekranda okunmaması, kullanıcılara kolaylık sağlamayan yazılımlar, dosya formatlarında standartlaşma sorunu, kullanıcıların yetersiz bilgisayar bilgisi bu dönemin özellikleridir.
2. *İnternet evresi (1990 -1995):* 1990'lı yıllarda internetin gelişmesi elektronik dergilerin internet üzerinden yayınlanmasına itici güç olmuştur. Elektronik

dergilerin basılı dergilere alternatif olarak görülmeye başlandığı ve paralel yayıncılığın geliştiği evredir.

3. *WWW evresi (1996 -)*: Gelişmiş özelliklere sahip web tarayıcıların üretilmesi ve teknik alt yapıdaki güncel gelişmelerle birlikte yayınevlerinin elektronik dergi koleksiyonlarını hızla artırmaları bu evrenin belirleyici özelliğidir. Bu evre, elektronik dergilerin *pdf* kopyalar, makaleler arasında elektronik bağlantılar gibi gelişmiş özellikler göstermeye başladıkları evredir.

Bilimsel iletişimde önemli bir yeri olan elektronik dergilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. 1991 yılında 27 olan elektronik dergi sayısı 1999 yılında 8000 olarak belirlenmiştir. 2003 yılında salt elektronik dergi sayısının yaklaşık 4600 olduğu tahmin edilmektedir. Ulrich's Periodical Directory veri tabanı Şubat 2005 istatistikleri, çevrimiçi aktif olan hakemli 16.364 derginin bulunduğunu göstermektedir (Kurata, Matsubayashi, Mine, Muranushi ve Ueda, 2007, s.1403; Kayaoğlu, 2004, s.57).

Elektronik dergiler alanında gerçekleşen gelişmeler tıp alanındaki dergileri de etkilemiştir. Tıp alanındaki ilk elektronik dergi 1992 yılında yayınlanmaya başlanan *Online Journal of Current Clinical Trial'* dir. Bu tarihten itibaren tıp alanında birçok dergi elektronik ortamda yayınlanmaya başlanmıştır (Curan, 2002). Elektronik dergilerin sayılarının hızla artması sonucunda bazı veri tabanları makalelerin tam metnine erişim olanağı sağlamaya başlamış ve tam metin elektronik veri tabanları ortaya çıkmıştır.

Daha önce vurgulandığı gibi tıp alanındaki elektronik dergi ve elektronik veri tabanlarının gelişmelerine paralel olarak söz konusu kaynakların kullanımları üzerine de çalışmalar yürütülmüştür. Bundan sonraki bölümde kullanımla ilgili çalışmalar incelenecektir.

2.3.1. Elektronik Dergi Kullanımı

Bu bölümde önce tıp akademisyenlerinin bilimsel dergileri okuma sıklıkları, bilimsel dergilerden elde ettikleri makaleleri okumak için ayırdıkları süre, bilimsel makaleleri okuma nedenleri ve okuma yolları; sonra bilimsel dergilerin basılı versiyonlarını mı yoksa elektronik versiyonlarını mı tercih ettikleri konusunda yapılan araştırmaların sonuçları üzerinde durulacaktır.

Tıp akademisyenlerinin bilimsel dergileri ne sıklıkla okuduklarını ve dergi okumak için ne kadar süre ayırdıklarını incelemeyen önce genel olarak akademisyenleri ele alan araştırmaların sonuçlarına bakmakta yarar vardır.

Tennessee, Pittsburg ve Drexel Üniversitelerinde akademik personel ile akademik olmayan personelin bilimsel dergilerdeki makaleleri okuma eğilimleri ile ilgili bir çalışma yürütölmüş ve akademik personelin bilimsel dergilerdeki makaleleri okumaya daha eğilimli oldukları sonucuna varılmıştır (King, Tenopir ve Aerni, 2003, s.3).

Bilimsel dergilerin önemini inceleyen bir araştırmada bilim adamlarının bir yılda ortalama kaç bilimsel makale okudukları incelenmiş, çalışmanın sonucunda 1993 ile 1998 yılları arasında yılda ortalama 120 bilimsel makale okudukları ve bu rakamın 2000-2001 yılları arasında 130'a çıktığı saptır. Araştırmanın bulgularından biri de bilim adamlarının bilimsel dergilerdeki makaleleri okumak için yılda ortalama 100 saatten fazla zaman ayırdıklarıdır (Tenopir ve King, 2001, s.114).

Akademisyenlerin okudukları makale sayısını disiplinlerine göre inceleyen benzer bir araştırmada mühendisler, fizikçiler, astronomlar, kimyacılar ve tıp akademisyenlerinin bir yılda okudukları ortalama makale sayısı ve elde ettikleri makaleleri okumak için ayırdıkları süre karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda

tıp akademisyenlerinin yılda ortalama 322 makale ile diğer disiplinlere mensup akademisyenlere göre daha fazla makale okudukları belirlenmiştir. Aynı araştırmanın bulgularına göre tıp akademisyenlerinin makaleleri okumak için ayırdıkları süre yılda ortalama 107 saat ile kimyacılar, fizikçiler ve astronomların gerisinde kalmıştır (Tenopir, King, Boyce, Grayson, 2005, s.793-794). Eldeki veriler tıp akademisyenlerinin daha kısa sürede daha çok makale okuduklarını göstermektedir.

Söz konusu iki araştırmadan elde edilen bulgular bir arada incelendiğinde tıp akademisyenlerinin yılda okudukları makale sayısının diğer disiplinlerden daha yüksek olduğu, buna karşın okuma için ayırdıkları sürenin daha kısa olduğu görülmektedir. Buradan tıp akademisyenlerinin bilimsel makaleleri hızlı bir şekilde okuma eğiliminde oldukları sonucuna varılabilir.

Akademisyenlerin bilimsel dergileri hangi yolla elde ederek okudukları birçok araştırmada üzerinde durulan önemli bir konu olmuştur. Tıp akademisyenlerinin kişisel olarak abone oldukları dergileri kullanmayı tercih ettiklerini ve basılı dergileri kullanmaya eğilimli olduklarını gösteren çalışmalar vardır (Tenopir, King ve Bush, 2004, s.240; Tenopir, 2002, s.115; De Groot ve Dorsh, 2001, s.376). Söz konusu çalışmalar sonucunda akademik derece yükseldikçe basılı dergi kullanma oranında artış saptanmıştır. Buradan tıp akademisyenlerinin akademik unvanları ve buna paralel olarak yaşları arttıkça elektronik dergilerin kullanımını veya ilgili teknolojinin kullanımını öğrenmek için daha az çaba gösterdikleri sonucu çıkarılabilir.

Tennessee, Pittsburg ve Drexel Üniversitelerinde yürütülen genel kapsamlı çalışma kişisel olarak abone olunan dergilerde basılı formatın daha çok tercih edildiğini, kütüphane dermesinde ise Tennessee Üniversitesi hariç elektronik dergilerin daha çok kullanıldığını göstermiştir (King, Tenopir ve Aerni, 2003, s.4),

Georgia Üniversitesi'nde temel ve sosyal bilimler alanlarındaki akademisyenler üzerinde yürütülen bir araştırmada kişisel olarak abone oldukları bilimsel dergileri kullanan akademisyenlerin oranı %91 olarak belirlenirken, kütüphanenin abone olduğu basılı dergileri takip edenlerin oranı %74 olarak saptanmıştır. Disiplinlere göre incelendiğinde ise temel bilimlerdeki akademisyenlerin elektronik dergileri sosyal bilimlerdeki meslektaşlarından daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Temel bilimlerdeki akademisyenler ile sosyal bilimlerdeki akademisyenler arasındaki en büyük fark dergilere kişisel abonelik alanında ortaya çıkmaktadır. Temel bilimlerdeki akademisyenlerin %50'si dergilere kişisel olarak abone olurken bu oran sosyal bilimlerde %8'lere düşmektedir (Smith, 2003, s.165-166).

Bilimsel dergilerde yayınlanan makalelerin farkında olmak amacıyla değişik alanlardaki akademisyenlerin kullandıkları kaynakların neler olduğu da araştırılmıştır. Georgia Üniversitesi'nde yapılan araştırmada akademisyenlerin ilk olarak (% 55) kişisel koleksiyonlarındaki makalelerin kaynakçasından bulduklarını makaleleri seçtikleri; ikinci olarak (% 22) bibliyografik veri tabanlarını kullandıkları saptanmıştır (Smith, 2003, s.166).

Tıp akademisyenleri üzerine yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Tıp akademisyenlerinin öncelikle kişisel olarak abone oldukları dergileri gözden geçirerek gereksinim duydukları makalelere ulaştıkları (% 50.6), ikinci sırada ise bibliyografik veri tabanlarını kullandıkları (% 11) saptanmıştır (Tenopir, King ve Bush, 2004, s.239).

Tıp akademisyenlerinin bilimsel makaleleri ne amaçla okudukları üzerine de araştırmalar yapılmış, bilimsel makaleleri sırasıyla ön araştırma (%2 9.9), bilgilerini güncel tutma (% 22.1), eğitim (% 16.9) ve bilimsel çalışmalar hazırlama (% 11.7) amaçlı kullandıkları belirlenmiştir (Tenopir, King ve Bush, 2004, s.237),

Elektronik dergilerin hızlı gelişimi sonucunda tıp akademisyenlerinin bilimsel dergilerin basılı versiyonlarını mı yoksa elektronik versiyonlarını mı tercih ettikleri sorusu araştırmacıların yanıt aradığı sorulardan biri haline gelmiştir. Bu alandaki çalışmalar incelendiğinde farklı bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. Tıp akademisyenlerinin dergilerin basılı versiyonunu tercih ettiklerini belirten Tenopir, King ve Bush (2004, s.239) araştırmalarında, tıp akademisyenlerinin yaklaşık % 70'inin kütüphanenin abone olduğu basılı dergiler ile kişisel olarak abone oldukları basılı dergileri kullandıklarını saptamıştır.

Bunun aksine De Groote ve Dorsh (2003, s.234 -235) tarafından tıp alanındaki akademisyenler, internler, tıp ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmanın sonucunda deneklerin % 29'unun dergilerin basılı versiyonlarından; % 71'inin ise elektronik versiyonlardan yararlandığı ortaya çıkmıştır. Söz konusu çalışmaya katılan deneklerden dergilerin basılı versiyonunu tercih edenler bunun nedenlerini "daha az sayfa harcanıyor", "önemli yerlerin altını çizebiliyorum", "grafikler ve tablolar elektronik versiyona göre daha iyi kalitede", "özellikle grafik ve tabloları daha iyi okuyabiliyorum" ve "fotokopi için beklediğim süre elektronik versiyondan çıktı almak için beklediğim süreden daha az" şeklinde açıklamıştır. Dergilerin elektronik versiyonunu tercih edenlerin nedenleri ise "daha ucuz", "daha az zaman harcıyorum", "kütüphaneye gitmek zorunda değilim", "fotokopiye göre daha hızlı çıktı alabiliyorum", "istediğim zaman erişim sağlayabiliyorum", "kütüphanede çok az basılı süreli yayın var" şeklindedir.

Tıp alanındaki dergilerin elektronik ve basılı versiyonlarının kullanım oranlarını karşılaştıran bir başka araştırma kapsamında *Elsevier*, *Springer* ve *HighWire* yayınevlerinin yayınladığı dergilerin kullanım oranları 1 yıl süreyle incelenmiş, araştırmanın sonucunda elektronik versiyonların daha çok kullanıldığı belirlenmiştir. Hem elektronik hem de basılı versiyonlarına abone olunan 57 *Elsevier* dergisindeki makalelere elektronik ortamdan 11.445 kere erişilirken basılı sürüm 3.489 kere kullanılmıştır. Benzer şekilde *Springer* Yayınevinin yayınladığı

dergilerin elektronik versiyonları 28.258 kere kullanılırken basılı versiyonun kullanımı 1.460 ile sınırlı kalmıştır (Obst, 2003, s.24-27).

Norris Tıp Kütüphanesinde yapılan diğer bir araştırmada kütüphane koleksiyonunda yer alan toplam 2200 dergiden elektronik olarak kullanıma açık olan 194 derginin 1998 yılı sayılarının basılı ve elektronik versiyonlarının kullanımları 6 ay boyunca takip edilmiş, sonuç olarak en sık kullanılan 39 derginin elektronik versiyonlarının basılı versiyonlarına göre daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir (Morse ve Clinworth, 2000, s.2-4).

2.3.2. Elektronik Veri Tabanı Kullanımı

Tıp akademisyenlerinin elektronik dergi kullanımı yanında elektronik veri tabanı kullanımı ile ilgili çalışmalar da yapılmaktadır. Elektronik veri tabanları sık güncellenebildikleri için daha güncel bilgi sunma, daha geniş tarama olanakları ile bilgiye çok yönlü ve hızlı erişim sağlama ve çeşitli formatlarda çıktı sunabilme özellikleriyle kullanıcılara büyük avantajlar sağlamakta, ancak, elektronik veri tabanlarının kullanılabilmesi için gerekli teknolojinin ve teknolojinin kullanılabilmesi için de belli düzeyde teknoloji okuryazarlığı becerilerinin varlığı ön koşul olarak ortaya çıkmaktadır (Rowley, 1996, s.57).

Elektronik veri tabanları üzerine yapılan çalışmalar, hangi veri tabanlarının daha çok kullanıldığı, akademisyenlerin veri tabanlarına nereden erişmeyi tercih ettikleri ve veri tabanlarını kullanma nedenleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Söz konusu çalışmaların bulguları burada kısaca aktarılacaktır.

Akademisyenlerin en çok kullandıkları bibliyografik veri tabanlarını saptamaya yönelik olarak yürütülen çalışmaların benzer sonuçlar verdikleri görülmektedir. İsrail’de yürütülen bir çalışmanın sonucunda en çok kullanılan veri tabanının *Web of Science* (% 47.3) olduğu, *Web of Science*’i *PubMed/MEDLINE*’ in da yer aldığı

serbest erişimli diğer veri tabanları (% 39.3) ve *INSPEC* 'in (% 16.1) izlediği saptanmıştır (Bluma, Peritz ve Wolman, 2003, s.352),

Curtis, Weller ve Hurd (1993, s. 385-387), tıp, hemşirelik ve eczacılık gibi sağlık alanlarındaki akademisyenlerin en çok kullandıkları veri tabanlarını araştırmış, araştırmaya katılan tıp akademisyenlerin en çok kullandıkları veri tabanları *Index Medicus* veya *MEDLINE* (% 73.3), *Current Contents* (% 35.5) ve *Science Citation Index* (% 31.4) olarak belirlenmiştir. Bu bulguya benzer bulgular De Groote ve Dorsh'un (2003, s. 236) çalışmalarında görülmektedir. Söz konusu çalışmada tıp akademisyenlerinin en çok kullandıkları veri tabanlarının *MEDLINE* ve *Web of Science* olduğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'deki tıp kütüphanelerinde elektronik kaynak kullanımı üzerine 2003 yılında yapılan bir araştırmada tıp fakültesi bulunan 44 üniversite kütüphanelerine tıp ve sağlık alanlarında kullandıkları veri tabanları sorulmuş, araştırma sonucunda bu kütüphanelerde kütüphaneciler tarafından en çok kullanılan 3 veri tabanının sırasıyla *Science Direct*, *Web of Science* ve *MEDLINE* olduğu belirlenmiştir (Güneş ve Tarlan, 2003).

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin abone olduğu veri tabanlarını da içine alan elektronik kaynakların sayı ve kapsam bakımından değerlendirildiği bir başka araştırmanın sonucunda tıp akademisyenlerinin % 84.7'sinin kütüphanenin abone olduğu elektronik kaynakları yeterli bulmadıkları belirlenmiştir (Salman, 2002, s.144).

Tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanlarına nerelerden eriştikleri incelenen diğer bir konudur. De Groote ve Dorsh (2003, s. 235) tıp akademisyenleri üzerinde yürüttükleri çalışmada deneklerin %53'ünün elektronik veri tabanlarına ofislerinden veya laboratuarlardan, yaklaşık %25'inin evlerinden, %18'inin kütüphaneden ve yaklaşık %5'inin ise diğer yollarla erişim sağladığını saptamıştır.

Aynı çalışmanın kapsamında tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanlarını hangi amaçla kullandıkları da araştırılmış, %85'lik bir oranla araştırmanın ön plana çıktığı, yaklaşık %60'lık oranlarla eğitimin ve hastalarla ilgili olarak bilgi aramanın araştırmayı izlediği ortaya çıkmıştır (De Groote ve Dorsch, 2003, s.234-236).

Tıp akademisyenlerinin kullandıkları veri tabanlarının hangi versiyonunu seçtikleri de araştırmalara konu olmuştur. Curtis, Weller ve Hurd (1993, s.386-387), tıp akademisyenlerinin *MEDLINE*'nin hangi versiyonunu tercih ettiklerini araştırmış, araştırmanın sonucunda deneklerin yaklaşık % 55'inin *MEDLINE*'nin basılı versiyonu olan *Index Medicus*'u kullanmayı tercih ettiği, bunu kütüphaneci aracılığıyla yapılan tarama (yaklaşık %45), *MEDLINE*'nin CD-ROM versiyonu (yaklaşık %30) ve çevrim içi versiyonunun (yaklaşık % s30) izlediği saptanmıştır. Söz konusu araştırmanın 1990'ların başında yapıldığı göz önüne alındığında dağılımın değişmiş olması beklenen bir sonuçtur. Nitekim, aynı araştırmacıların beş yıl sonra yaptıkları bir başka çalışmada tıp, hemşirelik ve eczacılık alanlarındaki akademisyenlerin *MEDLINE*'nin elektronik versiyonunu (% 85.1) basılı versiyonuna (% 30.5) tercih ettikleri saptanmıştır. *Index Medicus*'un 2004 yılından itibaren basılmıyor olması da bu kaynağın artık fazla kullanılmadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu da deneklerin % 68.6'sının *MEDLINE*'nin *Grateful Med* arayüzünü kullanmayı tercih ettikleri yönündedir (Curtis, Weller ve Hurd 1997, s.403 – 407).

MEDLINE'a erişim için *PubMED* ile *Ovid* kullanımının karşılaştırıldığı bir başka çalışmada makalelerin tam metinlerine bağlantı sağlaması nedeniyle *Ovid* arayüzünün kullanıcılar tarafından tercih edildiği belirlenmiştir (De Groote ve Dorsch, 2003, s.236).

2.3.3. Son Gelişmeler

Elektronik kaynakların sayısındaki hızlı artış bu kaynaklara erişim için yeni yaklaşımların geliştirilmesine sebep olmuştur. Söz konusu yaklaşımlardan biri de açık erişim yaklaşımıdır. Özellikle elektronik dergiler açısından ele alınan bu yaklaşım, elektronik dergileri içeren veri tabanlarının abonelik ücretlerindeki artışa bir tepki olarak doğmuştur. Açık erişim yaklaşımı, tıp alanında da etkisini göstermiş ve PubMed Central, BioMed Central gibi veri tabanları tıp alanında yayınlanan bazı dergileri ücretsiz olarak kullanıcıların erişimine açmıştır (Delamothe ve Smith, 2004, s.1).

Son yıllarda önem kazanan gelişmelerden biri de kanıta dayalı tıp'tır. Kanıta dayalı tıp'la birlikte sağlık alanında yeni bir yaklaşım ortaya çıkmış ve tıp alanındaki birçok bölüm bu gelişmelerden etkilenmiştir. Bu gelişme ile kanıta dayalı tıp konusunda *ACP Journal Club* ve *Evidence Based Medicine* gibi klinik tıp alanında önemli dergiler yayımlanmaya başlamıştır (Eldredge, 2000, s.289). Kanıta dayalı tıp, sistematik derlemelerden elde edilecek klinik kanıtlar ile bireysel klinik deneyimin bütünleşmesidir (Sackett, Rosenberg, Haynes ve Richardson, 1996). Bu tanımda üzerinde durulması gereken en önemli nokta kanıta dayalı tıp kavramının temelini oluşturan "sistematik derlemelerdir" (systematic reviews). Son yıllarda tıp alanındaki sistematik derlemeleri içeren kanıta dayalı tıp veri tabanları üretilmektedir. Cochrane Collaboration'ın ürettiği Cochrane Database bu alanda ön plana çıkan veri tabanlarından en önemlisidir (Kiley, 2003, s.44-45).

2.4. TIP AKADEMİSYENLERİNİN BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI

Elektronik kaynakların kullanımını etkileyen faktörlerden biri de potansiyel kullanıcıların bilgisayar okuryazarlığı düzeyleridir. Majid ve Abazova (1999, s.110) çalışmalarında elektronik bilgi kaynaklarının ve hizmetlerinin kullanımında akademisyenlerin yaşlarının, cinsiyetlerinin ve bilgisayar kullanma becerilerinin

önemli faktörler olduğunu belirlemişlerdir. Söz konusu çalışmada bilgisayar kullanma becerileri, diğer bir deyişle bilgisayar okuryazarlığı düzeyleri yüksek olan akademisyenlerin elektronik bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini daha çok kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Tıp akademisyenlerinin bilgisayar okuryazarlığı düzeyleri literatürde bilgisayar ve İnternet kullanımlarını inceleyen araştırmalarla ortaya konulmaktadır. Söz konusu çalışmalardan elde edilen sonuçlar burada kısaca aktarılacaktır.

2.4.1. Bilgisayar Kullanımı

Sağlık alanında bilgisayar kullanımı üzerine yapılan bir çalışmada (Renwick, 2005, s.24) sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin % 97'sinin bilgisayar kullandığı tespit edilmiştir.

Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanımına ayırdığı süre ve kullanım sıklığı da araştırmalara konu olmuştur. Renwick (2005, s.24) sağlık bilimlerindeki akademisyenlerin % 90'ının her gün veya iki günde bir bilgisayar kullandığını belirlemiştir. Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanımlarını inceleyen diğer bir çalışmada deneklerin % 90'ının haftada en az 1 saat bilgisayar kullandıkları bulgusu elde edilmiştir (Detmer ve Friedman,1994, 559 -560). Zonguldak Devlet Hastanesi, Zonguldak SSK Bölge Hastanesi ve Zonguldak Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ndeki doktorlar üzerinde yürütülen bir çalışmada hangi bilgisayar programlarının (kelime işlemci, hesaplama/tablolama, klinik bilgi programları) ne kadar kullanıldığı sorgulanmış, araştırmaya katılan doktorların haftada 1-5 saat arası kullandıkları programların oranları şu şekilde belirlenmiştir: Kelime işlemciler % 53.8, klinik bilgi programları % 37.9, hesaplama/tablolama programları % 36.6 (Tekin, 2003, s.34). Söz konusu bulgular doktorların bilgisayar kullanım oranlarında zaman içinde artış olduğunu göstermektedir.

Bilgisayar okuryazarlığı düzeyini etkileyen faktörlerden biri de bu alanda eğitim alıp almamaktır. Detmer ve Friedman (1994, s.559-560)'nın çalışmasında deneklerin %80'inin bilgisayar kullanımı konusunda eğitim aldıkları belirlenmiş, buna karşılık Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'ndeki tıp akademisyenlerine uygulanan anketin sonucunda araştırmaya katılan deneklerin sadece % 16.8'inin bilgisayar eğitimi aldığı belirlenmiştir (Yılmaz, 2002, s.64). Buradan deneklerin büyük bir bölümünün eğitim almadan kendi çabalarıyla bilgisayar kullanmayı öğrendikleri anlaşılmaktadır. Benzer şekilde Zonguldak Devlet Hastanesi, Zonguldak SSK Bölge Hastanesi ve Zonguldak Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'ndeki doktorların yaklaşık % 80'inin bilgisayar kullanmayı farklı düzeylerde olmak üzere kendi kendine öğrendiği tespit edilmiştir (Tekin, 2003, s.35-36).

Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanım nedenleri diğer bir önemli araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Detmer ve Friedman (1994, s.559-560)'nın çalışmasında tıp akademisyenlerinin araştırmaları ile ilgili yazıları yazma, sunuş slaytları hazırlama, istatistiksel analiz yapma ve klinik verilere erişme gibi amaçlarla bilgisayar kullandıkları belirlenmiştir.

Özellikle klinik veriler ve elektronik bilgi kaynaklarına erişmek için en önemli ortamlardan biri İnternettir. Bu nedenle tıp akademisyenlerinin internet kullanımı konusu da burada ele alınacaktır.

2.4.2. İnternet Kullanımı

Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanımlarına paralel olarak İnterneti ve internetin sağladığı e-posta ve www gibi olanakları ne amaçla ve hangi sıklıkta kullandıkları da araştırmalara konu olmuştur.

Tıp akademisyenlerinin İnterneti kullanma nedenlerini araştıran Kiley (2003, s.4) bunları aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Alanlarıyla ilgili bilgilerini güncel tutmak,
- Geleneksel ve yeni bilgi kaynaklarına erişmek,
- E-posta ve elektronik listeler aracılığıyla dünya üzerindeki meslektaşlarıyla tıbbi konular üzerinde bilgi alışverişi yapmak,
- Uzmanlık alanlarıyla ilgili olarak sürekli eğitim programlarını zaman kaybetmeden almak.

Bir başka çalışmada doktorların İnternet kullanma nedenleri; alanlarıyla ve hastalıklarla ilgili son bilgilere erişmek, hastalarının sorunlarıyla ilgili spesifik bilgiler elde etmek, ilaç dozlarıyla ilgili bilgiler ve yeni tedavi yöntemleriyle ilgili bilgiler bulmak olarak belirlenmiştir (Bennett, Casebeer, Kristofco ve Strasser, 2004, s.33). Ülkemizde sağlık alanında çalışan uzmanların İnterneti kullanım amaçlarını inceleyen bir çalışmadan elde edilen sonuçlar; mesleki amaçlı kullanımda tıbbi bilgi edinmek, mesleki dernek ve kurumlarla iletişim kurmak, ilaç bilgisi almak, hastalarla iletişim kurmak üzerinde; kişisel amaçlı kullanımda gezi bilgisi edinmek, ürün bilgisi almak, internette gezinti yapmak, finans haberlerine ulaşmak üzerinde yoğunlaşmaktadır (Erdal, Erdal ve Araman, 2004, s.93).

Amerikan Tıp Derneği'ne (AMA – American Medical Association) kayıtlı 2200 doktor üzerinde yapılan bir araştırmada ankete katılan doktorların % 80'inin İnterneti literatür taraması yapmak, elektronik dergilere erişmek, tıp alanındaki genel bilgilere erişmek ve hastalarıyla ilgili bilgileri araştırmak için kullandıkları sonucuna varılmış, kişisel amaçlı olarak en çok e-posta'nın kullanıldığı belirlenmiştir (Casebeer, Bennett, Kristofco, Carillo ve Centor, 2002, 36).

Benzer biçimde Amerikan Tıp Derneğine kayıtlı 3347 doktor üzerinde yapılan diğer bir çalışmada ise doktorların İnterneti kullanarak hangi bilgilere eriştikleri araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda doktorların % 84.8'inin İnterneti kişisel

amaçla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmada İnterneti kişisel e-posta göndermek amacıyla kullananların oranı % 80, literatür taramaları için kullananların oranı % 71.5, elektronik dergilere erişmek için kullananların oranı %65.1, hastalarıyla e-posta ile iletişim kurmak için kullananların oranı %19.8 olarak belirlenmiştir (Bennett, Casebeer, Kristofco ve Strasser ,2004, s.34).

Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'ndeki tıp akademisyenleri üzerinde yapılan araştırmada ise deneklerin % 54.5'inin İnterneti e-posta ve literatür taraması için, % 40'ünün e-posta, literatür taraması, haber grubu ve sohbet için, % 5.5'inin hastalar ile iletişim ve e-posta için kullandıkları belirlenmiştir (Yılmaz, 2002, s.64). Söz konusu araştırmada veri toplama aşamasında gruplama yapıldığı için eldeki bulgulardan tek tek farklı faaliyetlere yönelik sonuç çıkarmak mümkün olmamaktadır

Literatürde tıp akademisyenlerinin İnterneti kullanım sıklıkları da araştırılmıştır. Casebeer ve diğerleri (2002, s.36) araştırmalarında deneklerin % 80'inin tıbbi bilgileri bulmak amacıyla İnterneti her gün kullandıklarını belirlemişlerdir. Bennett, Bennett, Casebeer, Kristofco ve Strasser (2004, s.34)'ın araştırmasında ise klinik bilgilere erişmek için deneklerin % 23'ünün İnterneti her gün, % 37.2'sinin haftalık olarak kullandıkları belirlenmiştir. Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'ndeki tıp akademisyenlerine uygulanan araştırmada ise farklı amaçlarla deneklerin % 54.3'ünün İnterneti her gün, % 23.9 'unun haftada bir; % 15.2'sinin ara sıra kullandığı, % 6.6'sının ise hiç kullanmadığı saptanmıştır (Yılmaz, 2002, s.65).

Tıp akademisyenlerinin internete bağlandıkları yeri de araştıran Yılmaz (2002, s.65) Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'nde görev yapan tıp akademisyenlerinin % 48,3'ünün hem kurum hem de evden İnternete bağlandıklarını, % 38.2'sinin sadece kurumdaki, % 13,5'inin ise sadece evden İnternete erişim olanağı olduğunu belirlemiştir.

Norveç’de 1276 doktor üzerinde yapılan bir çalışmada deneklerin % 72’sinin İnterneti kullandığı ve bunların % 24’ünün evinden, % 24’ünün iş yerinden, geriye kalan % 24’ünün ise hem iş yerinden hem de evinden İnternete eriştikleri belirlenmiştir (Nylenna ve Aasland, 2000).

2.5. TIP AKADEMİSYENLERİNE YÖNELİK KULLANICI EĞİTİMİ

Elektronik kaynakların sayısındaki hızlı artış, elektronik ortamdaki bilgiye erişim olanağı sağlayan İnternet araçları ve bilgi erişim tekniklerindeki gelişmeler her alanda olduğu gibi tıp alanındaki kullanıcılar için de bir eğitim gereksinimi ortaya çıkarmış, bunun sonucunda mevcut kullanıcı eğitimi programları söz konusu alanları da kapsayacak şekilde geliştirilmeye başlanmıştır.

Kütüphanelerin hizmetlerinin ve sahip oldukları kaynakların kullanıcılara tanıtılması ve kullanımının artırılması için kullanılan yöntemlerden biri de kullanıcı eğitimidir. Kaynak çeşitliliği ve elektronik kaynak sayısındaki artış özellikle üniversite kütüphanelerinde kullanıcı eğitiminin önemini artırmaktadır. Kullanıcı eğitimi programlarının etkinliği ancak kullanıcıların değişen gereksinimlerine uyum ile mümkündür. Elektronik kaynakların kullanımını etkileyen faktörlerden biri olması nedeniyle bu bölümde kısaca kullanıcı eğitimi ve tıp alanındaki kullanıcılara yönelik hazırlanan kullanıcı eğitimi programları üzerinde de durulacaktır.

2.5.1. Kullanıcı Eğitimi

Cribb (1981, s. 90) kullanıcı eğitimini “kütüphanenin var olan ve potansiyel kullanıcılarını bilginin değerinden ve mevcut bilgi kaynaklarının varlığından haberdar etmek, bilgiye karşı olumlu davranışlar edinmelerini sağlamak, bilgi kaynaklarını kullanmaları için onları güdülemek ve bu kaynakları bulup

kullanabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmak” şeklinde tanımlamıştır. Tanımdan anlaşıldığı gibi kullanıcı eğitimi kullanıcılara bilgi kaynaklarını öğretmenin yanında bilgi kaynaklarına nasıl erişeceklerini, kaynakları nasıl kullanacaklarını, bilgiyi kaynak içinde nasıl bulacaklarını öğretmeyi de hedeflemektedir. Bu durum kaynak türleri değişikçe doğal olarak eğitimin içeriğinin de yeni kaynak türlerini kapsamına alacak şekilde değişmesine neden olmaktadır.

Koenig’in (2001, s.8-9) kullanıcı eğitimi için belirlediği aşamalar söz konusu değişimi yansıtmaktadır:

1. Veri tabanlarındaki tarama stratejileri, veri tabanlarının kapsamı ve veri tabanları arasındaki ilişkilerin öğretilmesi.
2. Kullanıcılara yönelik hazırlanan güncel duyuru hizmetinin tanıtılması.
3. Kullanıcılara bilgi aramada kullanacakları çeşitli programların ve temel bilgisayar becerilerinin öğretilmesi.

Kullanıcı eğitimi programlarının bileşenlerini ele alan Fidzani (1995) ise yeni kullanıcılara, özellikle öğrencilere, kütüphane hizmetlerini tanıtması, kullanıcılara kütüphane kullanma becerilerini kazandıracak bilgilerin aktarılması ve kütüphanedeki kaynakları bulmalarını ve kullanmalarını sağlayacak sistemlerin tanıtılması üzerinde durmaktadır.

2.5.2. Tıp Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi

Sağlık bilimleri kütüphanelerinde kullanıcı eğitiminin oryantasyon (tanıtım) programları, broşürler ve dersler yoluyla 1960’lı yıllardan itibaren verildiği bilinmektedir (Messerle, 1990, s.183).

Sağlık bilimleri kütüphanelerinin eğitim alanındaki sorumluluklarını Meselse (1990, s.183-184) şu şekilde özetlemektedir:

- Kütüphane, kullanıcı eğitimi için gerekli araçları temin etmeli ve bu amaçla bir laboratuvar hazırlamalıdır.
- Kütüphanenin misyonu, kurumun eğitim önceliklerini yansıtacak biçimde düzenlenmelidir.
- Kütüphanenin düzenlediği eğitim programları, kurumun akademik programına uygun olarak tasarlanmalıdır.
- Kütüphane, kullanıcı eğitimini programını teknolojik gelişmelere paralel olarak değişen bilgi arama becerilerine uygun hazırlamalıdır.

Hastane kütüphaneleri için standartlar belirlemek üzere yapılan bir çalışmada bu kütüphanelerin hizmetlerinin tanıtılması için de bir madde bulunmaktadır. İlgili maddeye göre tanıtım, kütüphane kaynaklarının ve hizmetlerinin daha çok kullanılması için gerekli temel faktörlerden biri olarak kabul edilmiş ve yapılması gerekenler şöyle sıralanmıştır (*Standarts in Hospital Libraries 2002*, s.9):

- Yeni hizmetler ve kaynaklara yönelik duyurular yapmak,
- Yeni hastane personeline, internlere ve öğrencilere kütüphaneyi tanıtıcı oryantasyon programları düzenlemek,
- Özel konularda bibliyografyalar hazırlamak,
- Mevcut güncel duyuru hizmetlerinin tanıtımını yapmak,
- Farklı kullanıcı gruplarına yönelik tanıtım programları hazırlamak.

Tıp alanındaki kullanıcılara elektronik kaynaklara yönelik ilk kullanıcı eğitimi Amerikan Ulusal Tıp Kütüphanesi (NLM National Library of Medicine) tarafından George Washington Üniversitesi Tıp Merkezinde 1970'li yılların başında verilmeye başlanmıştır. *MEDLEARN* olarak adlandırılan bu programda *MEDLINE* tanıtılmış, programın ardından yapılan çalışmada programa katılan kullanıcıların *MEDLINE*'i kendi başlarına tarama oranlarında artış gözlenmiştir (Fjallbrant ve Malley, 1984, s.81-82). Söz konusu çalışma kullanıcı eğitiminin amacına ulaştığını göstermesi açısından önemlidir.

Günümüzde tıp akademisyenlerine yönelik olarak hazırlanan pek çok kullanıcı eğitimi programı vardır. Söz konusu programların içerikleri konusunda bilgi edinmek amacıyla bir kısmı burada örnek olarak verilecektir.

Florida Üniversitesi Sağlık Bilimleri Merkezi Kütüphanesinde kullanıcı eğitimi gereksinime göre iki aşamada verilmektedir. İlk aşamada kullanıcılara bilgisayar, ve web ile ilgili uygulamalar anlatılırken ikinci aşamada başta *SilverPlatter MEDLINE* olmak üzere çeşitli veri tabanlarının kullanımlarıyla ilgili detaylı bilgi verilmektedir (Woods ve Coggan, 1994, s.150).

Pakistan'daki The Aga Khan Üniversitesi Kütüphanesi'nde hemşirelik ve tıp alanındaki kullanıcılara eğitim programları düzenlenmekte, program kapsamında kullanıcılara kütüphane binası gezdirilmekte, yararlanabilecekleri kaynakların yerleri gösterilmekte, veri tabanları tanıtılmakta, atıf doğrulama, literatür taraması ve bibliyografya eğitimi verilmektedir (Qureshi, Alam ve Naqvi, 2001, s.178).

Washington Sağlık Bilimleri Kütüphanesi'nde kullanıcılara verilen eğitim özellikle elektronik kaynaklara yönelik olması ve uygulamalı olarak yapılması açısından ilgi çekici özellikler göstermektedir. Kütüphanenin verdiği eğitim programına akademisyenler, personel ve öğrenciler katılabilmektedir. Kütüphanenin bilgisayar laboratuvarında verilen ve yaklaşık 2 saat süren eğitim kapsamında katılımcılara önce veri tabanları tanıtılmakta sonra uygulama yaptırılmaktadır (Yarfitz ve Ketchell, 2000, s.39-40).

Tıp kütüphanelerinde kullanıcıların elektronik kaynaklara yönelik eğitimin/tanıtımın ne şekilde verilmesini tercih ettiklerini araştıran Renwick (2005, s.25-26) akademisyenlerin % 91'inin elektronik kaynaklara yönelik tanıtımların yapılmasına gereksinim duyduklarını, % 63'ünün elektronik kaynaklara yönelik tanıtımın broşürler yoluyla yapılmasını, % 45'inin ise birebir verilen oryantasyon programlarını yeğlediklerini saptamıştır.

Ülkemizde de tıp kütüphanelerinde kullanıcı eğitimi verilmektedir. Söz konusu programların genelde kütüphaneyi ve kütüphane olanaklarını tanıtan oryantasyon (tanıtım) ile kütüphane kaynaklarının özelliklerini ve kullanımlarını öğreten programlar olduğu bilinmektedir. Örneğin, Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nde kullanıcılara 1980'li yılların başından itibaren sistemli kullanıcı eğitimi verildiği bilinmektedir. Başlangıçta Kütüphanede biri kütüphaneyi ve kütüphane olanaklarını tanıtan oryantasyon programı, diğeri kütüphane kaynaklarının kullanımını ve özelliklerini anlatan bibliyografik eğitim programı olmak üzere iki ayrı eğitim programı verilmiştir (Tutumel, 1992, 154-155). Günümüzde Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nde birinci sınıf tıp fakültesi öğrencilerine tıp alanına yönelik elektronik veri tabanlarının kullanımı da içeren kütüphane oryantasyon programı düzenlenmektedir. Ayrıca talebe bağlı olarak akademisyenlere gerek kişisel gerek gruplara yönelik elektronik kaynak eğitimi de verilmektedir.

Sonuç olarak, dergilerin tıp akademisyenleri için önemli kaynaklar arasında olduğunu ancak elektronik dergilere ve elektronik veri tabanlarına bakış açılarının farklılıklar gösterdiğini söyleyebiliriz. Tıp akademisyenlerinin bilimsel dergilerin ve indekslerin basılı versiyonlarını tercih ettikleri sonucunu varan çalışmalar olduğu gibi belirtilen kaynakların elektronik versiyonlarının tercih edildiği sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur. Burada elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kullanımını etkileyen faktörler devreye girmektedir. Kullanıcı eğitimi programları ve tıp akademisyenlerinin bilgisayar okuryazarlık düzeyleri bunlardan sadece ikisidir.

BÖLÜM 3

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP MERKEZİ KÜTÜPHANESİ

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri her türlü araştırmacının bilgi gereksinimini karşılamayı amaç edinmiş bir yapılanmaya sahiptir. Bunun bir gereği olarak Hacettepe Üniversiteleri Kütüphanelerinin misyonu “Üniversitede verilen eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak, bilgi hizmetlerini çağdaş gelişmeler doğrultusunda düzenleyip, kullanıcıların bilgi gereksinimini karşılamaktır” ve vizyonu “Çağdaş bilgi hizmetlerini en üst düzeyde sağlayan evrensel çapta bir kütüphane olmaktır” şeklinde belirtilmiştir (*Hacettepe Üniversitesi Stratejik Planı 2005 -2009*, 2005).

3.1. TARİHSEL GELİŞİM

Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nin temeli, 1958 yılında Hacettepe Çocuk Hastanesi'nin giriş katında kurulan kütüphane ile atılmıştır. Hacettepe Üniversitesi'nde akademik birimlerin gelişimine paralel olarak kütüphane de gelişme göstermiştir ve 8 Temmuz 1967 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nin kurulması ile Kütüphane de Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi ismini almıştır. Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampusu'nun kurulması ile birlikte bu kampustaki akademik ve idari birimlerin bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla 3 Şubat 1975 yılında Beytepe Merkez Kütüphanesi kurulmuştur (Erdem, 1995, s.86; Tan, 1979, s.15-17).

3.2. PERSONEL

Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nde toplam 27 kişi çalışmaktadır. Söz konusu 27 kişiden 8'i uzman kütüphaneci, 1'i sözleşmeli kütüphaneci, 14'ü idari personel olarak görev yapmakta, 4 kişi ise destek hizmetlerinde çalışmaktadır.

3.3. KULLANICI

Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nin hizmet verdiği kullanıcı grupları, Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampus'taki akademisyenler, öğrenciler ve idari personeldir. 2005 yılı itibarıyla Merkez Kampusta 1839 akademik personel, 2867 idari personel ve 6053 öğrenci bulunmaktadır. Söz konusu kullanıcı gruplarının yanı sıra Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nden çevredeki hastanelerde görev yapmakta olan akademik personel ve yakın çevredeki ilk ve ortaöğretim öğrencileri de yararlanmaktadırlar.

3.4. KULLANICI HİZMETLERİ

Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi kütüphanesi'nde verilen kullanıcı hizmetleri danışma, ödünç verme ve belge sağlama olarak 3 genel grupta toplanabilir. Danışma hizmetleri kişisel hizmetler (kullanıcıları kütüphane kaynakları konusunda yönlendirmek için danışma masasında verilen hizmetler), tanıtım ve eğitim hizmetleri, elektronik hizmetler ve tarama hizmetleri gibi alt gruplara ayrılabilir.

Tanıtım ve eğitim programları, Kütüphane'de verilen hizmetler ve Kütüphane'nin sahip olduğu basılı ve elektronik bilgi kaynakları üzerinde yoğunlaşmakta, eğitim programları kullanıcı türlerine göre farklılık göstermektedir. Genellikle akademik yıl başında üniversiteye yeni başlayan birinci sınıf tıp öğrencilerine kütüphane tanıtım programı ve talebe bağlı olarak kullanıcı eğitim programları düzenlenmektedir. Bu programlar çerçevesinde tam metin ve bibliyografik veri tabanlarının kullanımı detaylı olarak anlatılmaktadır. Elektronik hizmetler çerçevesinde kullanıcıların e-posta yoluyla yollamış oldukları sorular cevaplandırılmaktadır. Danışma hizmetleri kapsamında verilen diğer bir hizmet türü de kullanıcılar için elektronik bilgi kaynaklarından yapılan taramalardır. Tarama hizmetleri iç kullanıcılara olduğu gibi dış kullanıcılara da verilmektedir. Tarama hizmetleri bibliyografik tarama, atıf

taraması ve indekse giren yayınları belirleme şeklinde üçe ayrılabilir. Bibliyografik taramada kullanıcılar, taranmasını istedikleri konu ile ilgili anahtar kelimeleri ilgili forma yazarlar. Danışma bölümündeki uzman kütüphaneci kullanıcı tarafından belirtilen anahtar kelimeleri kullanarak *MEDLINE / PubMed* veri tabanında tarama yapar. Çıkan sonuçlar kullanıcıya basılı olarak, disket veya CD-ROM üzerinde veya e-posta yoluyla iletilir. Atıf taraması, kullanıcıların verdiği yayın listesindeki çalışmaların atıf alıp almadığının belirlenmesi hizmetidir. Atıf taraması *Web of Science* veri tabanında yapılmaktadır. İsteğe bağlı olarak *Scopus* veri tabanı da kullanılabilir. İndekse giren yayınları belirleme, kullanıcıların yapmış oldukları çalışmaların indekse girip girmediğini belirlemek üzere yapılan taramadır. Bu hizmet için *Web of Science* ve *MEDLINE/PubMed* veri tabanları kullanılmaktadır.

3.5. KOLEKSİYON

1958 yılında kurulduğunda koleksiyonunda 20 süreli yayın ve 100 kitap bulunan Hacettepe Üniversitesi Tıp Merkezi Kütüphanesi'nde bugün sağlık bilimleri ağırlıklı olmak üzere yaklaşık 45.000 kitap, 1700 süreli yayın, 10.000 görsel- işitsel materyal ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve Tıp Fakültesi Dekanlığı tarafından kabul edilmiş yaklaşık 7.000 adet yüksek lisans, tıpta uzmanlık ve doktora tezi yer almaktadır (Yılmaz, 2003,s.129). Koleksiyonda ayrıca 82 adet tam metin ve bibliyografik elektronik veri tabanı bulunmakta, abone olunan tam metin veri tabanları kapsamında toplam 19,579 adet elektronik dergi yer almaktadır. Bu araştırmada Hacettepe Üniversitesi'nde görev yapan tıp akademisyenlerinin veri tabanlarını kullanımı üzerinde durulacağı için Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan tıp alanındaki veri tabanları hakkında daha ayrıntılı bilgi aktarılacaktır.

3.5.1. Tam Metin Veri Tabanları

Academic Search Premier: EBSCOhost veri tabanı sağlayıcısı tarafından hizmete sunulan *Academic Search Premier* yaklaşık 4600 derginin tam metnini içerir. Bu dergilerin 3600'ünden fazlası alanlarında uzmanlaşmış dergilerdir. Veri tabanı tam metin dergilere ek olarak 8200'den fazla dergiyi de indekslemektedir. Veri tabanının içerdiği dergiler, bilgisayar bilimleri, fizik, kimya, mühendislik ve dil bilimlerini kapsamaktadır.

Article First: OCLC First Search kapsamında yer alan bir veri tabanıdır. Tıp, fen bilimleri, teknoloji, beşeri bilimler, kamu yönetimi ve sosyal bilimler alanlarındaki makalelere tam metin erişim sağlar.

Blacwell-Synergy: 600'den fazla akademik ve mesleki topluluğun çıkardığı 750'den fazla derginin tam metnine erişim sağlamaktadır. Veri tabanının tıp ve hemşirelik koleksiyonunda 200'ün üzerinde dergi bulunmaktadır.

Cochrane Library: Kanıta dayalı tıp konusundaki bir veri tabanıdır. *The Cochrane Database of Systematic Reviews (CDSR)*, *The Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness (DARE)* ve *The Cochrane Controlled Trials Register (CCTR)* veri tabanlarını içerir

Directory Of Open Access Journals (DOAJ): 2009 bilimsel dergiye serbest erişim sağlamaktadır. Koleksiyonundaki 192 dergi tıp alanındadır.

Expanded Academic ASAP: Thomson Gale'in yayınladığı bir veri tabanıdır. Beşeri bilimler, insan bilimleri, bilim ve teknoloji alanlarında 2089'u tam metin olmak üzere 3390 dergiyi indekslemektedir.

Free Medical Journals: Tıp alanıyla ilgili 1450 derginin tam metnine serbest erişim sağlayan bir veri tabanıdır.

Health & Medical Complete: Proquest tarafından hizmete sunulan bir veri tabanıdır. Hastane yöneticileri dahil sağlık alanındaki bütün çalışanlara yönelik 380'den çok dergi içerir.

Health & Wellness Resource Center: Thomson Gale'in sağlık ve tıp alanında yayınladığı bir veri tabanıdır. 1980'den günümüze 900 tane dergi, gazete ve broşürün tam metnini içerir. Bunlara ek olarak sağlık alanıyla ilgili yaklaşık 2200 dergiyi indeksler. Sağlık alanıyla ilgili bazı danışma kaynaklarını da kapsamında barındırır.

Health Source: Nursing / Academic Edition: 1975 yılından günümüze sağlık alanıyla ilgili 550 derginin tam metnini içerir. Bu dergilerin yaklaşık 450 tanesi hakemli dergilerdir.

HighWire Press: Stanford Üniversitesi tarafından geliştirilmiş veri tabanıdır. 915 bilimsel dergideki 1.165.637 makaleyi serbest erişimli olarak kullanıcıların hizmetine sunmaktadır

Oxford Journals Online: Oxford University Press'in yayınladığı 180 derginin tam metnini içerir. Bu dergilerden 40 tanesi tıp başlığının altında listelenmiştir.

Ovid: 250'nin üzerinde Lippincott Williams and Wilkins (LWW) dergisini içermektedir. Genel konulu tıp dergilerin yanı sıra, özel uzmanlık dalları üzerine yazılan dergileri ve hemşirelik dergilerini de kapsamaktadır.

Psychology & Behavioral Sciences Collection: 1965'den günümüze psikiyatri, psikoloji ve antropoloji alanlarında 550 tanesi hakemli olmak üzere 575 bilimsel dergiye tam metin erişim sağlamaktadır.

ScienceDirect: Elsevier Science tarafından yayınlanmakta ve konu yönünden disiplinlerarası özellik göstermektedir. Sağlık bilimleri kapsamında 1175 adet dergiyi kullanıcıların hizmetine sunmaktadır.

SpringerLink: Kimya, bilgisayar bilimi, ekonomi, mühendislik, çevre bilimleri, yer bilimleri, hukuk, yaşam bilimleri, matematik, tıp, fizik ve astronomi alanlarında 1200'den fazla hakemli dergiyi içerir. Bu dergilerin yaklaşık 140 tanesi tıp alanını içermektedir.

Taylor & Francis Journals: Sosyal ve beşeri bilimler, fen bilimleri, teknoloji ve tıp alanlarında toplam 1039 elektronik dergiyi kapsamaktadır.

Wiley Interscience Journals: Ticaret, maliye, yönetim, kimya, bilgisayar bilimleri, yer bilimleri, eğitim, mühendislik, hukuk, yaşam bilimleri, tıp, matematik, istatistik, fizik, psikoloji alanlarında tam metin elektronik dergileri kapsar.

3.5.2. Bibliyografik Veri Tabanları

EMBASE + MEDLINE: Excerpta Medica'nın elektronik versiyonu olan EMBASE, biyotıp ve temel klinik bilimleri konusunda 1974'den günümüze kadar olan literatürü indekslemektedir. Veri tabanının kapsamında 70 ülkede yayınlanan yaklaşık 4000 dergi vardır. Veri tabanının en önemli özelliklerinden biri aynı arayüzle MEDLINE'in de taranabilmesi, ikincisi Elsevier Science'ın dergilerinde yayınlanmış makalelere tam metin erişim sağlamasıdır (Kiley, 2003, s.62; Küyük, 1996, s.31).

MEDLINE: 1966'dan günümüze tıp ve ilgili alanlardaki bibliyografik künyeleri kapsamaktadır. *MEDLINE*, *Index Medicus*, *International Nursing Index* ve *Index to Dental Literature*' ı kapsamına almaktadır. *MEDLINE*'ı lisanslı olarak erişime açan birçok sağlayıcı bulunmaktadır (Kiley, 2003, s.56; Küyük, 1996, s.29). Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri, *MEDLINE*'nın *EbscoHost*, *EMBASE + MEDLINE*, *Proquest*, *Ovid*, *OCLC First Search* ve *SilverPlatter* versiyonlarına erişim sağlamaktadır.

Web Of Science (WOS): Etki faktörü yüksek olan 8700 dergiyi indekslemektedir. Veri tabanı, tıp konusunu içeren *Science Citation Index®* (1900-günümüze) yanı sıra, *Social Sciences Citation Index®* (1956-günümüze) ve *Arts & Humanities Citation Index®* (1975-günümüze) 'i da kapsamaktadır.

Scopus: 4000 yayınevinden 1400 eseri ve 180 milyon bilimsel web sayfasını tarayan bibliyografik bir veri tabanıdır.

3.5.3. Veri Tabanı Kullanım İstatistikleri

Bu bölümde Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin abone olduğu bibliyografik ve tam metin tıp veri tabanlarının kullanım istatistiklerine yer verilecektir. Eldeki istatistikler kullanıcıya göre bir ayırım yapılmasına olanak vermediğinden burada Üniversite bünyesinde genel kullanım rakamları verilmiştir.

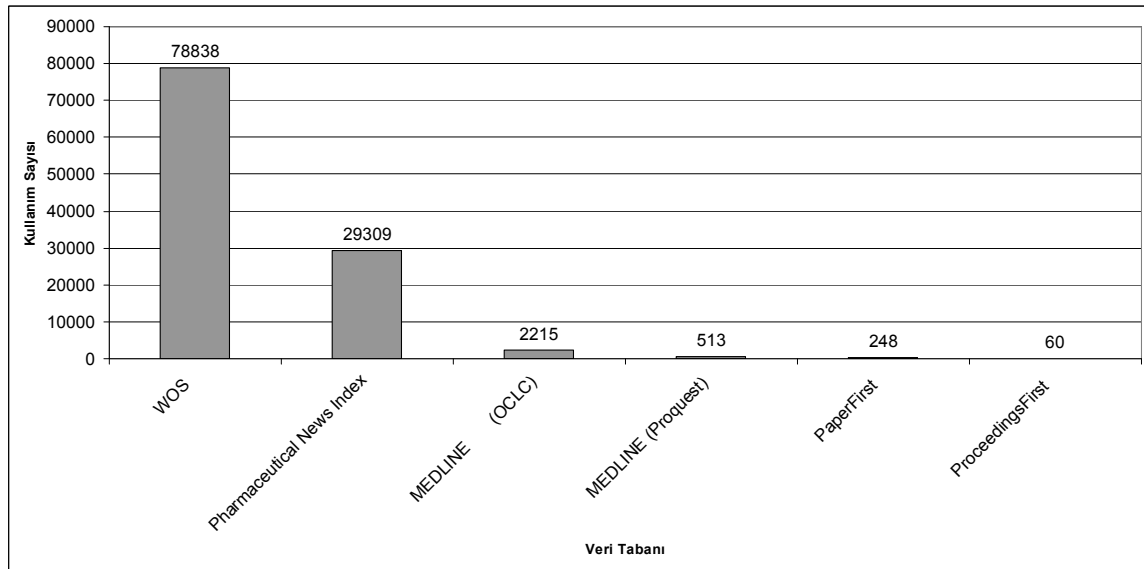
Tam metin veri tabanlarının kullanım istatistikleri incelendiğinde 2005 içinde *ScienceDirect* veri tabanının (toplam kullanımın % 57'si) Üniversite içinde en çok kullanılan veri tabanı olarak açık farkla öne çıktığı görülmektedir (bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Tam Metin Veri Tabanlarının 2005 Yılı Kullanım İstatistikleri

Bibliyografik veri tabanları incelendiğinde ise *Web of Science* en çok kullanılan veri tabanı olarak dikkat çekmektedir. 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin abone olduğu bibliyografik veri tabanlarının toplam kullanım miktarı 136.537'dir. *Web of Science* veri tabanı 78.838 kere kullanılmıştır. Bu da toplam kullanımın % 57'sini oluşturmaktadır. *Pharmaceutical News Index* veri tabanı ise 29.309 kullanım ile (toplam kullanımın % 21'i) en çok kullanılan bibliyografik veri tabanları içinde ikinci sırada yer almaktadır (bkz Şekil 3).

Şekil 3. Bibliyografik Veri Tabanlarının 2005 Yılı Kullanım İstatistikleri

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin abone olduğu tam metin tıp veri tabanlarının kullanım istatistikleri incelendiğinde *Article First*, *BioOne*, *ECO*, *Oxford*

University Press Journals ve *Wilson Select Plus* veri tabanlarının kullanımlarında yıllara göre artış gözlenmektedir. Ancak, *Wiley InterScience* veri tabanının kullanımı 2003 yılıyla karşılaştırıldığında 2005 yılında düşmüştür. Yıllar içinde kullanımında düşüş gözlenen diğer bir veri tabanı ise *Blackwell Synergy*'dir. *Blackwell Synergy* veri tabanının kullanımı 2004 yılında 2003 yılına göre % 3 düşüş göstermiştir. 2005 yılında kullanım oranı artmış olsa da 2005 yılındaki kullanım oranı 2003 yılına göre daha düşüktür. *Expanded Academic ASAP*, *International*, *Health & Medical Complete*, *Health and Wellness Resource Center*, *Science Direct* ve *MetaPress (Taylor & Francis Online ve Springer LINK)* veri tabanlarının geriye dönüşlü kullanım istatistikleri alınmadığı için karşılaştırmalı değerlendirme mümkün olmamıştır (bkz. Tablo 2).

Tablo 3. Tam Metin Veri Tabanlarının Kullanımlarının Yıllara Göre Dağılımı

Veri tabanı adı	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Article First	-	-	-	505	1563	3038
BioOne	-	-	-	-	1539	3808
Blackwell Synergy	-	-	-	47783	34758	41249
ECO	-	-	-	121	389	651
Expanded Academic ASAP	-	-	-	-	-	4225
General Business File International	-	-	-	-	-	327
Health&Medical Complete	-	-	-	-	-	11882
Health&Wellness Resource Center	-	-	-	-	-	964
Oxford Journals	-	1952	6888	12454	16938	21458
Science Direct	-	-	-	-	-	205726
Springer - Kluwer	-	-	-	-	-	-
Taylor&Francis Journals	-	-	-	-	-	-
Wiley Interscience	-	-	-	20562	-	14285
Wilson Select Plus	-	-	-	698	2815	5206

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin abone olduğu bibliyografik tıp veri tabanlarının kullanımı incelendiğinde *Medline-OCLC*, *Medline-Proquest*, *PaperFirst*, *Pharmaceutical News Index*, *ProceedingsFirst* ve *WOS* veri tabanlarının kullanımlarında yıllar içinde artış gözlenmektedir. *WOS* veri tabanının kullanımında 2002 yılındaki düşüş bu tarihte söz konusu veri tabanının serbest erişim olarak denemeye açılması ile açıklanabilir. Aynı yıl benzer bir

düşüşün başka kütüphanelerde de görüldüğü bilinmektedir (bakınız Batı, 2006, s. 71).

Tablo 4. Bibliyografik Veri Tabanlarının Kullanımlarının Yıllara Göre Dağılımı

Veri tabanı adı	2000	2001	2002	2003	2004	2005
MEDLINE-FirstSearch	-	-	-	534	1260	2215
MEDLINE-ScienceDirect	-	-	-	-	107	513
Pharmaceutical News Index	-	-	-	-	22174	29309
Web Of Science	48081	44122	28897	77886	-	78838

BÖLÜM 4

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırmamız Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yürütülmüştür. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi araştırmaya katılan akademisyenler unvanlarına göre tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan ankete toplam 142 akademisyen katılmıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yapmakta olan akademisyenlerin toplam sayısı 1091[†]'dir (bkz.: Tablo 5).

Tablo 5. H.Ü. Tıp Fakültesi Öğretim Elemanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

Akademik Unvan	Sayı	Katılımcı Sayısı	Katılım Yüzdesi
Prof. Dr.	300	32	% 10,7
Doç. Dr.	113	20	% 17,7
Y.Doç. Dr.	33	4	% 12,1
Öğr. Gör. Dr.	81	13	% 16,1
Uzman	25	4	% 16,0
Araş. Gör.	539	69	% 12,9
TOPLAM	1091	142	% 13,1

Katılımcıların, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yapma süreleri incelendiğinde % 47,9'unun (68) 0-5 yıl, %15,5'nin (22) 5-10 yıl, % 36,6'sının (52) ise 10 yıl veya daha uzun süredir Hacettepe Üniversitesinde görev yaptıkları görülmektedir.

Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanma alışkanlıkları (bilgisayar kullanım düzeyleri ve bilgisayar kullanma sıklıkları) ve bu alanda sahip oldukları bilgisayar

[†] Bu veriler Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Personel İşleri Dairesinden 25.02.2005 tarihinde alınmıştır.

ve yazıcı gibi olanaklar çalışmanın ana konusu olmamasına rağmen elektronik veri tabanlarının ve elektronik dergilerin kullanımı ile ilişkili olduğu düşünüldüğünden araştırmada bu konulara da yer verilmiştir.

4.1. BİLGİSAYAR KULLANIM DÜZEYLERİ

Araştırmaya katılan akademisyenlerin %76'sı (108) bilgisayar kullanım düzeylerini "çok iyi" veya "iyi" olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların %19,7'si (28) bilgisayar kullanım düzeylerinin orta, %3,5'i (5) zayıf, %0,7'si (1) ise çok zayıf olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %95,7'sinin (136) bilgisayar kullanım düzeyleri orta veya ortanın üzerindedir. Tıp akademisyenlerinin bilgisayar kullanım düzeyleri unvana göre incelendiğinde bilgisayar kullanımın düzeylerini zayıf veya çok zayıf olarak belirtenlerin tamamının araştırma görevlileri olduğu görülmektedir (bkz.: Tablo 6).

Tablo6. Unvana Göre Bilgisayar Kullanım Düzeyleri

	Çok İyi	İyi	Orta	Zayıf	Çok Zayıf	TOPLAM
Araştırma Görevlisi	13 (%18,8)	32 (%46,4)	18 (%26,1)	5 (%7,2)	1 (%1,4)	69 (%48,6)
Uzman	0 (%0,0)	3 (%75,0)	1 (%25,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Öğretim Görevlisi	4 (%30,8)	8 (%61,5)	1 (%7,7)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	13 (%9,2)
Yardımcı Doçent	2 (%50,0)	1 (%25,0)	1 (%25,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Doçent	8 (%40,0)	11 (%55,0)	1 (%5,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	20 (%14,1)
Profesör	6 (%18,8)	20 (%62,5)	6 (%18,8)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	32 (%22,5)
TOPLAM	33 (%23,2)	75 (%52,8)	28 (%19,7)	5 (%3,5)	1 (%0,7)	142 (%100,0)

Bilgisayar kullanım düzeyinde unvana göre anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için yapılan ANOVA testinde %95 güven aralığında ($p= 0,025 < 0,5$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çalışmada anket uygulanan akademisyenlerin Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki görev sürelerine göre bilgisayar kullanma düzeyleri de incelenmiştir.

Tablo 7. Görev Sürelerine Göre Bilgisayar Kullanım Düzeyleri

	Çok İyi	İyi	Orta	Zayıf	Çok zayıf	TOPLAM
0 – 5	13 (%19,1)	32 (%47,1)	15 (%25,0)	5 (%7,4)	1 (%1,5)	68 (%47,9)
6 – 10	7 (%31,8)	12 (%54,5)	3 (%13,6)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	22 (%15,5)
10 -	13 (%25,8)	31 (%59,6)	8 (%15,4)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	52 (%36,6)
TOPLAM	33 (%23,2)	75 (%52,8)	28 (%19,7)	5 (%3,5)	1 (%0,7)	142 (%100,0)

Akademisyenlerin görev sürelerine göre bilgisayar kullanım düzeyleri unvanlarına göre bilgisayar kullanımları ile paralellik göstermektedir. Unvana göre bilgisayar kullanımına paralel olarak bilgisayar kullanım düzeylerini zayıf ve çok zayıf olarak belirten katılımcıların 0–5 yıl süresince görev yapmakta olan akademisyenler olduğu görülmektedir. Görev süresinin akademik unvana bağlı olarak arttığı düşünüldüğünde elde edilen sonuçlar normaldir. Görev süresine göre bilgisayar kullanım düzeyinde anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için yapılan ANOVA testinde %95 güven aralığında ($p= 0,018 < 0,5$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (bkz.: Tablo 7).

Yukarıdaki soruya paralel olarak katılımcılara bilgisayar kullanmıyorlarsa bunun nedenleri sorulmuştur. Katılımcıların hepsi bilgisayar kullandıklarını belirttiklerinden bu soruya cevap veren olmamıştır.

4.2. BİLGİSAYAR KULLANIM SIKLIKLARI

Bilgisayar kullanma sıklığının hem bilgisayar kullanım düzeyi ile hem de elektronik kaynak kullanma tercihi ile ilişkili olabileceği düşünülerek çalışmada katılımcılara bilgisayar kullanmak için genelde ne kadar süre ayırdıkları sorulmuştur.

Tablo 8. Unvana Göre Bilgisayar Kullanım Sıklıkları

	Hergün	Haftada birkaç defa	Haftada bir defa	Ayda birkaç defa	Yılda birkaç defa	TOPLAM
Araştırma Görevlisi	57 (%82,6)	10 (%14,5)	1 (%1,4)	1 (%1,4)	0 (%0,0)	69 (%48,6)
Uzman	4 (%100,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Öğretim Görevlisi	13 (%100,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	13 (%9,2)
Yardımcı Doçent	4 (%100,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Doçent	19 (%95,0)	1 (%5,0)	0 (%5,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	20 (%14,1)
Profesör	32 (%18,8)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	32 (%22,5)
TOPLAM	129 (%90,8)	11 (%7,7)	1 (%0,7)	1 (%0,7)	0 (%0,0)	142 (%100,0)

Ankete katılan akademisyenlerin %90,8'i (129) hergün bilgisayar kullandığını belirtmiştir. Bilgisayarı yılda birkaç defa kullanırım şikkını işaretleyen olmamıştır. Haftada bir veya birkaç defa kullananların neredeyse tamamı araştırma görevlileridir (bkz. :Tablo 8). Katılımcıların bilgisayar kullanım sıklıkları arasında unvana göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testinde %95 güven aralığında ($p= 0,085 < 0,5$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çalışmamızda akademisyenlerin bilgisayar kullanım düzeyleri ile bilgisayar kullanım sıklıkları arasındaki korelasyona da bakılmıştır. Akademisyenlerin bilgisayar kullanım düzeyleri ile bilgisayar kullanım sıklıkları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r=0.361$, $p<.01$). Buna göre

akademisyenlerin bilgisayar kullanım düzeyleri arttıkça bilgisayar kullanım sıklıklarının da arttığı (veya kullanım sıklığı arttıkça düzeyin yükseldiği) söylenebilir.

Araştırmamızdan elde edilen bulgular Renwick'in (2005, s.24) çalışmasındaki sağlık bilimlerindeki akademisyenlerin %90'ının her gün veya iki günde bir bilgisayar kullandığını yönündeki bulgularla benzerlik göstermektedir.

4.3. EV VE/VEYA İŞYERİNDE BİLGİSAYAR OLANAKLARI

Elektronik veri tabanlarının ve elektronik dergilerin kullanımında kolayca erişilebilen bir bilgisayarın ve çıktı alabilmek için kolayca erişilen bir yazıcının varlığı önemli bir etken olarak düşünülmüştür. Bu nedenle katılımcılara ev ve/veya işyerlerinde elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanabilecekleri bilgisayar ve çıktı alınabilecek yazıcı olup olmadığı sorulmuştur.

Tablo 9. Unvana Göre Ev ve/veya İşyerinde Bilgisayar Olanakları

	Araştırma Görevlisi	Uzman	Öğretim Görevlisi	Yardımcı Doçent	Doçent	Profesör	TOPLAM
Var	60 (%87,0)	4 (%100,0)	13 (%100,0)	4 (%100,0)	18 (%90,0)	32 (%100,0)	131 (%92,3)
Yok	9 (%13,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	2 (%10,0)	0 (%0,0)	11 (%7,7)
TOPLAM	69 (%48,6)	4 (%2,8)	13 (%9,2)	4 (%2,8)	20 (%14,1)	32 (%22,5)	142 (%100,0)

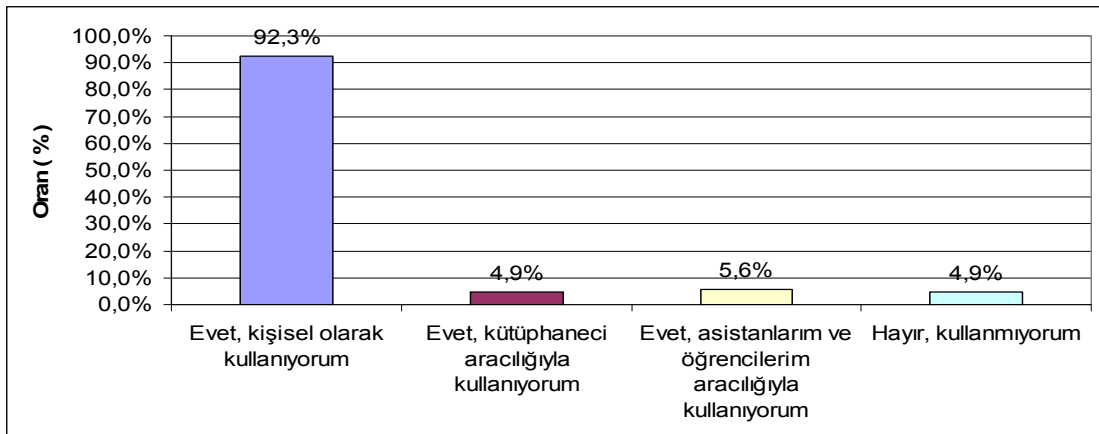
Araştırmaya katılan akademisyenlerin %92,3'ü (131) evlerinde ve/veya işyerlerinde elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanabilecekleri bilgisayar ve yazıcılarının olduğunu belirtmişlerdir. Akademisyenlerin sadece %7,7'sinin (11) bu olanaklara sahip olmadığı görülmektedir. Söz konusu olanaklarla unvan arasında bir ilişki olup olmadığı test edilmiş ve Ki-Kare testi ile %95 güven aralığında ($sd=5$, $X^2=7,302$) anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Olanakları olmadığını belirten katılımcıların büyük bir bölümünü araştırma görevlilerinin oluşturduğu görülmektedir (bkz.: Tablo 9).

Araştırmada bilgisayar olanakları ile bilgisayar kullanım sıklığı ve bilgisayar kullanım düzeyleri arasındaki korelasyonlara da bakılmıştır. Gerek bilgisayar kullanım düzeyi ile bilgisayar olanakları arasında ($r=0.079$, $p<.01$), gerekse bilgisayar kullanım sıklığı ile bilgisayar olanakları arasında ($r=0.317$, $p<.01$) pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

4.4. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMA YÖNTEMLERİ

Araştırmada katılımcıların elektronik dergileri ve elektronik veri tabanlarını kullanıp kullanmadıkları, kullanıyorlarsa kişisel olarak mı, yoksa başkaları (asistanları veya kütüphaneciler) aracılığıyla mı kullandıkları da saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular katılımcıların %4,9'unun (7) söz konusu kaynakları kullanmadığını, %92,3'ünün (131) bu kaynakları kişisel olarak kullandığını göstermektedir. Olumlu cevap durumunda birden fazla seçeneğin geçerli olacağı düşünülerek bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleme olanağı sunulmuştur. Kütüphanecileri aracı olarak kullananların oranı %4,9 (7), asistanlarını veya öğrencilerini aracı olarak kullananların oranı ise %5,6 (8) olarak saptanmıştır (bkz.: Şekil 4).

Şekil 4. Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanma Yöntemleri

Araştırmamızda elektronik veri tabanları ve elektronik dergileri kişisel kullanım ile bilgisayar kullanım sıklığı ve bilgisayar kullanım düzeyleri arasındaki korelasyonlara da bakılmıştır. Gerek kişisel kullanım ile bilgisayar kullanım sıklığı arasında ($r=0.317$, $p<.01$) gerekse kişisel kullanım ile bilgisayar düzeyleri arasında ($r=0.278$, $p<.01$) pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanma Yöntemleri

	Evet, kişisel olarak kullanıyorum	Evet, kütüphaneci aracılığıyla kullanıyorum	Evet, asistanlarım ve öğrencilerim aracılığıyla kullanıyorum	Hayır, kullanmıyorum	TOPLAM
Araştırma Görevlisi	61 (%88,4)	5 (%7,2)	0 (%0,0)	5 (%7,2)	69 (%48,6)
Uzman	4 (%100,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Öğretim Görevlisi	13 (%100,0)	1 (%7,7)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	13 (%9,2)
Yardımcı Doçent	4 (%100,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	4 (%2,8)
Doçent	20 (%100,0)	0 (%0,0)	2 (%10,0)	0 (%0,0)	20 (%14,1)
Profesör	29 (%90,6)	1 (%3,1)	6 (%18,8)	2 (%6,3)	32 (%22,5)
TOPLAM	131 (%92,3)	7 (%4,9)	8 (%5,6)	7 (%4,9)	142 (%100,0)

Katılımcıların elektronik dergileri ve elektronik veritabanlarını kullanma yöntemleri unvana göre incelendiğinde uzmanların ve yardımcı doçentlerin tamamının kişisel kullanımı tercih ettikleri görülmektedir. Elektronik dergileri ve elektronik veritabanlarını kullanmadıklarını belirten 7 kişiden 5'i araştırma görevlisi, 2'si ise profesördür. Bu konuda kütüphanecilerden yardım alan 7 kişiden 5'i yine araştırma görevlisiyken, 1'i öğretim görevlisi ve 1'i profesördür. Söz konusu kaynakları asistanları aracılığıyla kullandığını belirten 8 kişiden 6'sı profesör ve 2'si doçenttir. Eldeki bulgulardan kütüphanecilerden yardım alan 5 araştırma görevlisinden 2'sinin elektronik dergileri ve elektronik veritabanlarını aynı zamanda kişisel olarak da kullandıkları, 3'ünün sadece kütüphaneciler aracılığıyla kullandıkları;

asistanlarından veya öğrencilerinden yardım alan 8 kişiden 7'sinin söz konusu kaynakları kişisel olarak da kullandıkları, ancak 1 profesörün bu kaynakları ya kütüphaneciler ya da asistanları aracılığıyla kullandığı anlaşılmaktadır. Özet olarak katılımcıların %4,9'u (7) elektronik dergileri ve elektronik veritabanlarını hiç kullanmazken, %2,8'i (4) sadece başkaları aracılığıyla, %5,7'si (8) hem kişisel olarak hem başkaları aracılığıyla, %86,6'sı (123) ise sadece kişisel olarak kullanmaktadır. Büyük çoğunluğun kişisel kullanıma yöneldiği görülmektedir (bkz.: Tablo 10).

Elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kişisel olarak, kütüphaneci aracılığıyla ve asistanlar aracılığıyla kullanımının unvanlara göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiş (yapılan Ki-Kare testlerinde %95 güven aralığında $sd=5$ ilgili değerler sırasıyla $\chi^2=4,991$, $\chi^2=2,676$, $\chi^2=16,445$ olarak hesaplanmıştır), eldeki bulgulardan elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kişisel olarak kullanımının ve kütüphaneci aracılığıyla kullanımının, akademisyenlerin unvanlarına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kütüphanecileri aracı olarak kullananların daha çok araştırma görevlileri olduğu, asistanlarını veya öğrencilerini aracı olarak kullananların ise doçentler ve profesörlerden oluştuğu görülmektedir.

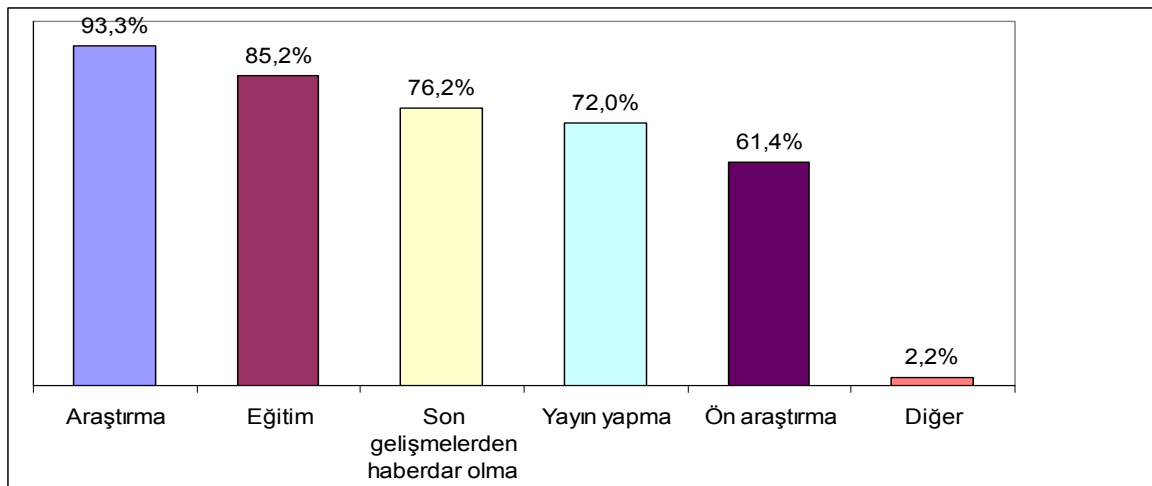
4.5. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMAMA NEDENLERİ

Ankete katılan akademisyenlerden elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanmadığını belirten 7 kişiye (2 profesör, 5 araştırma görevlisi) bunun nedenleri sorulmuştur. Bu soruya 3 kişi "tarama için zamanım yok", 4 kişi de "elektronik veri tabanları ve elektronik dergilerde tarama yapmayı bilmiyorum" cevaplarını vermişlerdir.

4.6. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANIM AMAÇLARI

Tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri hangi amaçlarla kullandıkları da araştırılmıştır. Katılımcılara bu soruda birden çok seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Şekil 5. Elektronik Veri Tabanları ve Elektronik Dergileri Kullanım Amaçları

Katılımcıların elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanım amaçları sırasıyla araştırma %93,3 (126), eğitim %85,2 (115), son gelişmelerden haberdar olma %76,2 (103), yayın yapma %72,0 (97) ve ön araştırma %61,4 (83) olarak saptanmıştır. Ön araştırma ile kastedilen tıp akademisyeninin bir hastasının tedavisi için literatür taraması yapması veya çalışabileceği bir konu üzerinde literatürü gözden geçirmesidir. İlgili soruda diğer %2,2 (3) seçeneğini işaretleyenler, seminerler için slayt hazırlama ve doktora tezlerini kontrol amacıyla ilgili kaynakları kullandıklarını belirtmişlerdir (bkz.: Şekil 5).

Bu sonuçlar Tenopir, King ve Bush'un (2004, s.237) çalışmasında çıkan sonuçlara göre sıralamada farklılık göstermektedir. Belirtilen çalışmada tıp

akademisyenlerinin bilimsel makaleleri sırasıyla ön araştırma (%29.9), bilgilerini güncel tutma (%22.1), eğitim (%16.9) ve bilimsel çalışmalar hazırlama (%11.7) amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 11. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını ve Elektronik Dergileri Kullanım Amaçları

	Araştırma	Eğitim	Son gelişmelerden haberdar olma	Yayın yapma	Ön araştırma	Diğer
Araştırma Görevlisi	57 (%89,1)	50 (%78,1)	42 (%65,6)	37 (%57,8)	36 (%56,3)	1 (%1,6)
Uzman	4 (%100,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)	0 (%0,0)
Öğretim Görevlisi	12 (%92,3)	13 (%100,0)	10 (%76,9)	12 (%92,3)	8 (%61,5)	0 (%0,0)
Yardımcı Doçent	4 (%100,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)	3 (%75,0)	0 (%0,0)
Doçent	20 (%100,0)	17 (%85,0)	15 (%75,0)	17 (%85,0)	13 (%65,0)	0 (%0,0)
Profesör	29 (%96,8)	27 (%90,0)	28 (%93,3)	23 (%76,7)	19 (%63,3)	2 (%6,7)
TOPLAM	126 (%93,3)	115 (%85,2)	103 (%76,3)	97 (%71,9)	83 (%61,5)	3 (%2,2)

Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanım amaçları unvana göre incelendiğinde sıralamanın bir miktar değiştiği görülmektedir. Örneğin profesörler, doçentler ve araştırma görevlileri için “araştırma” ilk sırada yer alırken, öğretim görevlileri için küçük bir farkla “eğitim” ilk sırada yer almaktadır. Uzmanlar ve yardımcı doçentler için seçeneklerin neredeyse tamamı eşit ağırlıklı görünmektedir (bkz.: Tablo 11).

Elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kullanım amaçları ile unvanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı da araştırılmış %95 güven aralığında tüm maddeler için anlamlı ilişki saptanmıştır (araştırma: $sd=5$, $\chi^2=6,424$; eğitim: $sd=5$, $\chi^2=8,633$; son gelişmelerden haberdar olma: $sd=5$, $\chi^2=11,526$; yayın yapma: $sd=5$, $\chi^2=16,807$; ön araştırma: $sd=5$, $\chi^2=4,829$).

Başka bir ifade ile elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kullanım amaçları akademisyenlerin unvanlarına göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergilerin araştırma amacıyla kullanımında öğretim üyeleri ön plana çıkarken, eğitim amacıyla kullanımında daha çok öğretim görevlileri ön plana çıkmaktadır.

4.7. ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ KULLANIMI

Katılımcıların Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin erişime sunduğu elektronik veri tabanlarından hangilerini ne sıklıkla kullandıkları da araştırılmış; en çok kullandıkları bibliyografik veri tabanları ve tam metin veri tabanları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bölümdeki soruları elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanmadığını belirten katılımcılar cevaplandırmamışlardır.

4.7.1. Bibliyografik Veri Tabanlarının Kullanımı

Tıp akademisyenlerinin bibliyografik veri tabanlarını kullanımları ile ilgili bilgi edinmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin erişime sunduğu ve tıp ile ilgili kaynakları içeren EMBASE+MEDLINE, MEDLINE, Web of Science ve Türk Tıp Dizini'nin kullanım sıklıkları sorulmuştur.

Veriler incelendiğinde en sık kullanılan bibliyografik veri tabanının MEDLINE veri tabanı olduğu görülmektedir. MEDLINE'ı hergün kullandığını belirten akademisyenlerin oranı % 32,4 (46), haftalık olarak kullandığını belirten akademisyenlerin oranı %44,4'dür (63). Diğer bir deyişle MEDLINE'ı en az haftada bir kez kullananların oranı % 76,8'i (109) bulmaktadır. MEDLINE veri tabanını tanımiyorum diyenlerin oranı % 2,1 (3), kullanmadığını belirtenlerin oranı ise sadece % 0,7'dir (1) (bkz.: Tablo 12).

Tablo12. Akademisyenlerin Bibliyografik Veri Tabanlarını Kullanım Sıklıkları

	EMBASE + MEDLINE	MEDLINE	Web Of Science	Türk Tıp Veri Tabanı (Türk Tıp Dizini)
Hergün	24 (%16,9)	46 (%32,4)	13 (%9,2)	1 (%0,7)
Haftalık	26 (%18,3)	63 (%44,4)	32 (%22,5)	5 (%3,5)
Aylık	16 (%11,3)	14 (%9,9)	19 (%13,4)	16 (%11,3)
Nadiren	9 (%6,3)	8 (%5,6)	13 (%9,2)	32 (%22,5)
Hiçbir zaman	6 (%4,2)	1 (%0,7)	4 (%2,8)	17 (%12,0)
Tanımiyorum	54 (%38,0)	3 (%2,1)	54 (%38,0)	64 (%45,1)

MEDLINE dışındaki bibliyografik veri tabanları ile ilgili veriler incelendiğinde bu veri tabanlarını tanımadığını/bilmediğini belirtenlerin oranında % 40'lara varan bir artış görülmektedir. EMBASE+MEDLINE ve Web of Science için % 38 (54) olan bu oran Türk Tıp Veri Tabanı'nda (Türk Tıp Dizini) % 45,1'e (64) çıkmaktadır. Türk Tıp Veri Tabanı'nın bibliyografik veri tabanları arasında en az kullanılan veri tabanı olduğu görülmektedir. Türk Tıp Tabanını tanıdığı halde kullanmayanların oranı % 12'i (17), nadiren kullandığını belirtenlerin oranı ise % 22,5'dir (32). Bu veri tabanını aylık olarak veya daha sık kullananların oranı %15,5 (22) düzeyinde kalmaktadır (bkz.: Tablo 12).

Web of Science veri tabanının aylık olarak veya daha sık aralarla kullanım oranı %45,1'i (64); EMBASE+MEDLINE'in ise % 46,5'i (66) bulmaktadır. EMBASE+MEDLINE veri tabanı hem EMBASE'i hem de MEDLINE'i kapsamasına rağmen bu veri tabanının aboneliğe dayalı olması ve akademisyenler tarafından fazla bilinmemesi (katılımcıların % 38'i bu veri tabanını tanımadığını belirtmiştir) nedenleriyle kullanımının düşük olduğu tahmin edilmektedir (bkz.: Tablo 12).

Türk Tıp Veri Tabanı serbest erişime açıktır, ancak katılımcıların % 45,1'i bu veri tabanını tanımadığını belirtmiştir. Türk Tıp Veri Tabanını tanıyanların/bilenlerin kullanım oranındaki düşüklük ise katılımcıların Türk meslektaşlarının yayınlarına fazla rağbet etmediği şeklinde yorumlanabilir. Web of Science'ın akademisyenler tarafından genellikle atıf taramaları için tercih edildiği bilinmektedir. Bu nedenle kullanım sıklığının daha çok haftalık ve aylık kullanımda toplandığı görülmektedir.

Akademisyenlerin bibliyografik veri tabanları arasında en çok MEDLINE veri tabanını kullanmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. MEDLINE veri tabanının kapsamı çok geniş olduğundan özellikle sağlık bilimleri alanında oluşturulmuş veri tabanları MEDLINE'ı kapsamları içine almışlardır. Bunun sonucunda MEDLINE veri tabanı birden fazla arayüz yoluyla erişilebilir konuma gelmiştir. Eldeki verilerden katılımcıların en çok ScienceDirect/MEDLINE arayüzünü (% 57,8) kullanmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bunu sırasıyla Proquest (% 14,8), OVID (% 10,0), EMBASE+MEDLINE (% 6), ve First Search (% 3) arayüzleri izlemektedir. EBSCO/MEDLINE arayüzü ise kullanılmamaktadır.

MEDLINE veri tabanına kısmi erişim sağlayan PubMed'in kullanım oranının % 97 olduğu saptanmıştır. Açık erişimin burada önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. PubMed veri tabanının log dosyaları inceleyen bir çalışmanın sonucunda PubMed veri tabanında günde 627,455 farklı kullanıcı tarafından 2,966,301 sorgu yapıldığı tespit edilmiştir (Herskoviç ve diğerlerinin 2007, s. 213). Söz konusu bulgular PubMed veri tabanının çok kullanıldığını göstermektedir. Araştırma kapsamında katılımcıların Index Medicus'u kullanıp kullanmadıkları da sorgulanmış ve katılımcıların % 10,4'ünün basılı formattaki Index Medicus'u da kullandıkları belirlenmiştir. Bu sonuç bize basılı formatın az da olsa kullanıldığını göstermektedir.

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin 2005 yılı kullanım istatistikleri incelendiğinde MEDLINE-OCLC (First Search) (2215) veri tabanının Science Direct-MEDLINE (513) veri tabanına göre daha çok kullanıldığını göstermektedir. Bu veriler, katılımcıların ilgili soruya verdikleri yanıtlarla zıtlık göstermektedir.

4.7.2. Tam Metin Veri Tabanlarının Kullanımı

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin erişime sunduğu tam metin veri tabanlarından sağlık bilimleri alanını içeren veri tabanlarının katılımcılar tarafından kullanım sıklığı da araştırılmıştır. Katılımcıların söz konusu veri tabanlarını tanımama/bilmeme olasılığı göz önünde tutularak ilgili soruda “tanımıyorum” seçeneği de sunulmuştur. Burada amaç veri tabanını tanıdığı/bildiği halde kullanmayanları diğerlerinden ayırabilmektir.

Eldeki bulgular Science Direct veri tabanının, % 20,4 (29) ile günlük kullanım oranı ve % 40,2 (60) ile haftalık kullanım oranı en yüksek veri tabanı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların % 72,6'sının Science Direct'i en az ayda 1 kez kullandığı elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Bu veri tabanını nadiren kullandıklarını belirtenlerin oranı % 7 (10), hiç kullanmayanların oranı ise % 0,7'dir (1). Science Direct'i tanımadığını belirtenlerin oranı % 12,7 (18) olarak belirlenmiştir. Bu oran diğer veri tabanları ile karşılaştırıldığında eldeki en düşük orandır (bkz.: Tablo 13).

Ankette belirtilen veri tabanları için “tanımıyorum” seçeneğini işaretleyenlerin oranları incelendiğinde % 28,2 (40) ile Springer Link'in Science Direct'ten sonra en düşük oranlar sıralamasında ikinci sırayı aldığı görülmektedir. Söz konusu oran Wiley Interscience, Ovid ve Oxford Journals Online için % 50'ye yakın, diğer veri tabanlarında ise % 70'lerin üzerindedir (bkz.: Tablo 13).

Günlük ve haftalık kullanım oranları % 25'in üzerine çıkan veri tabanları sırasıyla Science Direct (% 60,6), Springer Link (% 47,2), Blackwell Synergy (%36,6), Wiley Interscience (%32,4) ve Taylor and Francis Journals (%27,3)'dir. Bunları % 23,2 ile Ovid, %17,6 ile Oxford Journals Online izlemekte, diğer tam metin veri tabanlarının bu sıklıkta kullanımları %7'nin üzerine çıkmamaktadır (bkz.: Tablo 13).

Veri tabanlarının aylık veya daha sık aralıkla kullanım oranları incelendiğinde de eldeki sıralama değişmemektedir. Aylık veya daha sık kullanımda % 72,6 ile Science Direct başı çekmekte, %58,8 ile Springer Link, %47,2 ile Blackwell Synergy, %41,6 ile Wiley Interscience, %33,3 ile Taylor and Francis Journals, %28,2 ile Ovid, %22,5 ile Oxford Journals Online onu izlemektedir. Diğer veri tabanlarının bu sıklıkta kullanımı % 3,5 ile % 11 arasında değişmektedir (bkz.: Tablo 13).

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin tam metin veri tabanlarının 2005 yılı kullanım istatistikleri incelendiğinde anketteki bulgulara paralel olarak Science Direct (205726) veri tabanının en çok kullanılan veri tabanı olduğu görülmektedir. Kullanım istatistiklerinde bu veri tabanını Blackwell Synergy (41249) ve Oxford journals (21458) izlemiştir. Kullanım istatistikleri tüm kullanıcıları içerdiği göz önüne alındığında arada fark olması normaldir.

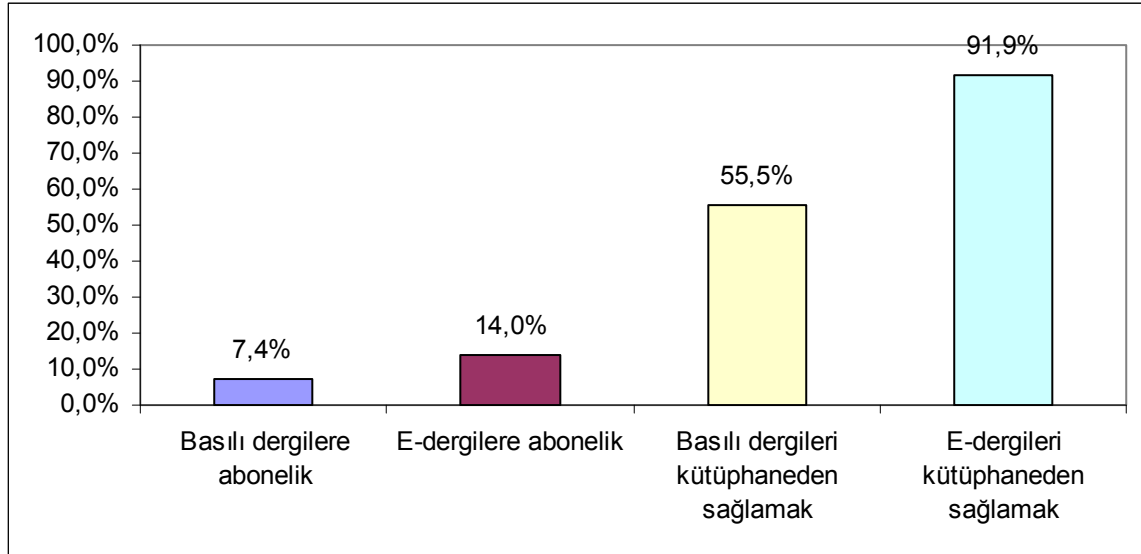
Tablo 13. Akademisyenlerin Tam Metin Veri Tabanlarını Kullanım Sıklıkları

	Hergün	Haftalık	Aylık	Nadiren	Hiçbir Zaman	Tanımiyorum
Academic Search Premier	0 (%0,0)	5 (%3,5)	4 (%2,8)	10 (%7,0)	10 (%7,0)	109 (%76,8)
Article First	0 (%0,0)	9 (%6,3)	7 (%4,9)	9 (%6,3)	7 (%4,9)	103 (%72,5)
Blacwell-Synergy	11 (%7,7)	41 (%28,9)	15 (%10,6)	12 (%8,5)	3 (%2,1)	53 (%37,3)
Cochrane Library	0 (%0,0)	5 (%3,5)	8 (%5,6)	12 (%8,5)	9 (%6,3)	101 (%71,1)
Expanded Academic ASAP	0 (%0,0)	5 (%3,5)	7 (%4,9)	10 (%7,0)	7 (%4,9)	106 (%74,6)
Health & Medical Complete	0 (%0,0)	2 (1,4)	9 (%6,3)	13 (%9,2)	8 (%5,6)	103 (%72,5)
Health & Wellness Resource Center	0 (%0,0)	3 (%2,1)	5 (%3,5)	6 (%4,2)	12 (%8,5)	109 (%76,8)
Health Source: Nursing / Academic Ed.	0 (%0,0)	1 (%0,7)	4 (%2,8)	5 (%3,5)	19 (%13,4)	106 (%74,6)
Oxford Journals Online	3 (%2,1)	22 (%15,5)	7 (%4,9)	14 (%9,9)	10 (%7,0)	79 (%55,6)
Ovid (LWW)	9 (%6,3)	24 (%16,9)	7 (%4,9)	9 (%6,3)	8 (%5,6)	78 (%54,9)
Psychology & Behavioral Sci. Coll.	1 (%0,7)	7 (%4,9)	4 (%2,8)	12 (%8,5)	7 (%4,9)	104 (%73,2)
ScienceDirect	29 (%20,4)	60 (%40,2)	17 (%12,0)	10 (%7,0)	1 (%0,7)	18 (%12,7)
SpringerLink	15 (%10,6)	52 (%36,6)	16 (%11,6)	10 (%7,0)	2 (%1,4)	40 (%28,2)
Taylor & Francis Journals	6 (%4,2)	33 (%23,2)	8 (%5,6)	7 (%4,9)	6 (%4,2)	75 (%52,8)
Wiley Interscience Journals	13 (%9,2)	33 (%23,2)	13 (%9,2)	8 (%5,6)	4 (%2,8)	64 (%45,1)

4.8. BİLİMSEL MAKALELERİ ELDE ETME YOLLARI

Ankete katılan tıp akademisyenlerinin bilimsel makalelere erişim yolları diğer bir araştırma sorusudur. Burada da katılımcılara birden fazla seçenek işaretleme olanağı sunulmuştur.

Şekil 6. Bilimsel Makaleleri Elde Etmek İçin Tercih Edilen Yollar

Katılımcılar bilimsel makaleleri elde etmek için sırasıyla elektronik dergileri kütüphaneden sağlamak %91,9 (124), basılı dergileri kütüphaneden sağlamak %55,5 (75), elektronik dergilere kişisel olarak abone olmak %14,0 (19) ve basılı dergilere kişisel olarak abone olmak %7,4 (10) yollarını tercih etmektedirler (bkz.: Şekil 6).

Katılımcıların bilimsel dergileri elde etmek için tercih ettikleri yollar unvana göre incelendiğinde elektronik dergileri kütüphaneden sağlamak tüm grupların ağırlıklı olarak tercih ettiği seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Basılı dergileri kütüphaneden sağlamak en çok tercih edilen ikinci seçenek konumunu korumakta ancak yardımcı doçentlerde elektronik dergilere kişisel abonelik ile aynı oranda tercih edildiği görülmektedir. Elektronik dergilere kişisel abonelik genelde üçüncü, basılı dergilere kişisel olarak abonelik ise dördüncü sırada tercih edilirken profesörler grubunda basılı dergilere kişisel abonelik, elektronik dergilere kişisel aboneliğin önüne geçmekte; uzmanlar grubunda iki seçenek eşit ağırlık taşımakta; basılı dergilere kişisel abonelik araştırma görevlileri ve yardımcı doçentler arasında hiç tercih edilmemektedir (bkz.: Tablo 14).

Tablo 14. Unvana Göre Bilimsel Makaleleri Elde Etmek İçin Tercih Edilen Yollar

	Basılı dergilere abonelik	E- dergilere kişisel abonelik	Basılı dergileri kütüphaneden sağlamak	E-dergileri kütüphaneden sağlamak
Araştırma Görevlisi	0 (%0,0)	8 (%12,5)	34 (%53,1)	57 (%89,1)
Uzman	1 (%25,0)	1 (%25,0)	2 (%50,0)	3 (%75,0)
Öğretim Görevlisi	1 (%7,7)	2 (%15,4)	8 (%61,5)	13 (%100,0)
Yardımcı Doçent	0 (%0,0)	1 (%25,0)	1 (%25,0)	4 (%100,0)
Doçent	2 (%10,0)	3 (%15,0)	12 (%60,0)	20 (%100,0)
Profesör	6 (%20,0)	4 (%13,3)	18 (%60,0)	27 (%90,3)
TOPLAM	10 (%7,4)	19 (%14)	75 (%55,5)	124 (%91,9)

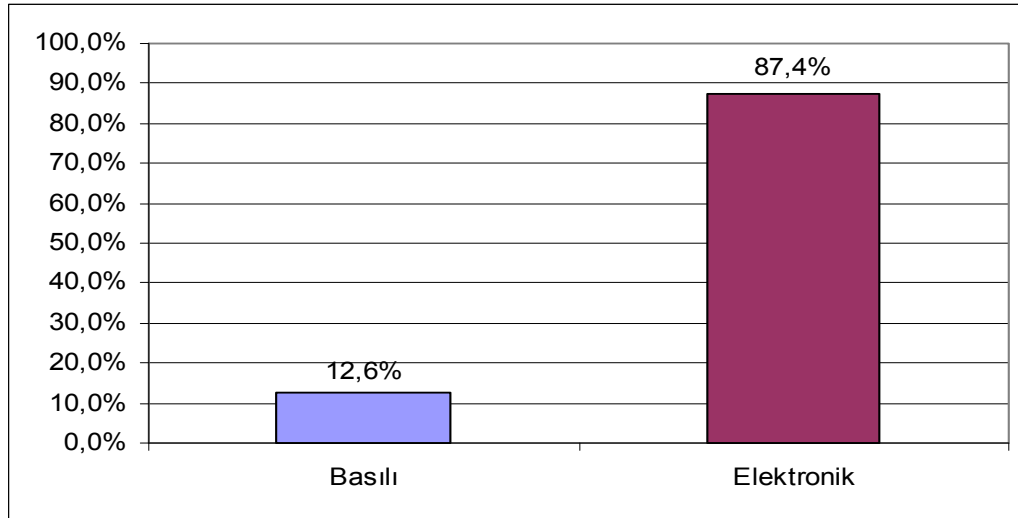
Unvanlarla bilimsel makalelerin elde edilmesinde tercih edilen yol arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığı istatistiksel olarak da test edilmiş ve %95 güven aralığında basılı dergilere kişisel olarak abone olmak ($sd=5$, $\chi^2=14,477$) ve elektronik dergileri kütüphaneden sağlamak ($sd=5$, $\chi^2=7,557$) tercihleri ile unvanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, ancak elektronik dergilere kişisel abonelik ($sd=5$, $\chi^2=1234$) ve basılı dergileri kütüphaneden sağlamak ($sd=5$, $\chi^2=2,564$) tercihleri ile unvanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Diğer bir deyişle elektronik dergilere kişisel abonelik ve basılı dergileri kütüphaneden sağlamak tercihlerinde unvanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Örneğin, basılı dergilere abonelik yollunu tercih edenlerin daha çok profesörler olduğu görülmektedir.

4.9. BİLİMSEL DERGİLERDE VERSİYON TERCİHLERİ

Katılımcılara hem elektronik hem de basılı versiyonu olan dergilerin hangi versiyonunu kullanmayı tercih ettikleri de sorulmuştur. Katılımcıların %87,4'ü (118) elektronik versiyonu tercih ettiklerini belirtirken % 12,6'sı (17) basılı versiyonu kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (bkz.: Şekil 7).

Bilimsel dergilerde versiyon tercihleri ile bilgisayar kullanım düzeylerinin ilişkili olabileceği düşünülerek bu durum araştırılmıştır. Katılımcıların versiyon tercihi ile bilgisayar kullanım düzeyleri arasında negatif bir ilişki bulunmuştur ($r=-0,136$, $p<.05$). Bir başka deyişle bilgisayar kullanım düzeyi yükseldikçe basılı versiyon tercihinin düştüğü bulunmuştur.

Şekil 7. Bilimsel Dergilerde Versiyon Tercihleri[‡]

Bilimsel dergilerdeki versiyon tercihlerini unvana göre incelediğimizde tüm gruplarda elektronik dergi tercihinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma görevlilerinin %85,9'u (55), uzman ve öğretim üyelerinin tamamı, yardımcı

[‡] Elektronik dergi ve elektronik veri tabanı kullanmadığını belirten yedi katılımcı ile toplam sayı 142'ye ulaşmaktadır.

doçentlerin %95'i (3), doçentlerin %95'i (19) ve profesörlerin %80'i (24) aynı derginin elektronik versiyonunu basılı versiyonuna tercih etmektedir (bkz.: Tablo 15).

Tablo 15. Unvana Göre Bilimsel Dergilerde Versiyon Tercihleri

	Basılı	Elektronik	TOPLAM
Araştırma Görevlisi	9 (%14,1)	55 (%85,9)	64 (%100,0)
Uzman	0 (%0,0)	4 (%100,0)	4 (%100,0)
Öğretim Görevlisi	0 (%0,0)	13 (%100,0)	13 (%100,0)
Yardımcı Doçent	1 (%25,0)	3 (%75,0)	4 (%100,0)
Doçent	1 (%5,0)	19 (%95,0)	20 (%100,0)
Profesör	6 (%20,0)	24 (%80,0)	30 (%100,0)
TOPLAM	17 (%12,6)	118 (%87,4)	135 (%100,0)

Unvana göre bilimsel dergilerdeki versiyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını anlamak için yapılan Ki-Kare testinde %95 güven aralığında ($sd=5$, $\chi^2=5,677$) anlamlı bir ilişki belirlenememiştir. Başka bir ifade ile bilimsel dergilerdeki versiyon tercihi, akademik unvanlara göre farklılık göstermemektedir.

Tenopir, King ve Bush'un (2004, s.239) araştırmalarında, tıp akademisyenlerinin yaklaşık % 70'inin basılı dergileri kullandıkları saptanmıştır. Bunun aksine De Groote ve Dorsh (2003, s.234 -23) tarafından yürütülen çalışmanın sonucunda deneklerin % 29'unun dergilerin basılı versiyonlarından; % 71'inin ise elektronik versiyonlardan yararlandığı ortaya çıkmıştır. Elde ettiğimiz bulgular, De Groote ve Dorsh'un çalışmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir.

4.9.1. Bilimsel Dergilerin Basılı Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri

Hem basılı hem de elektronik versiyonu olan dergilerin basılı versiyonunu tercih edenlere tercihlerinin nedenleri sorulmuştur. Bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Dergilerin basılı versiyonunu tercih edenlerin % 52,9'u (9) elektronik dergilerden çıktı almak için çok zaman harcadıklarını ve basılı dergilerde resim ve şekillerin daha net ve kaliteli olduğunu, % 11,8'i (2) elektronik dergilerden makale indirmenin çok yavaş olduğunu, elektronik dergilere erişimin yavaş olduğunu, elektronik dergilere erişim için zamanlarının olmadığını ve elektronik dergilerdeki formatın basılı formattan farklı olduğunu belirtmişlerdir. Bu soruda katılımcıların % 29,4'ü (5) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu seçeneği işaretleyenler konuları ile ilgili makaleleri kişisel arşivlerinde tuttuklarını ve bunun için basılı dergileri tercih ettiklerini belirtmişlerdir (bkz.: Tablo 16).

Tablo 16. Bilimsel Dergilerin Basılı Versiyonunu Tercih Nedenleri

Bilgisayara erişimim yok	0 (0,0)
E-dergileri nasıl tarayacağımı bilmiyorum	0 (0,0)
E-dergilere erişmek için zamanım yok	2 (%11,8)
E-dergilere erişim çok yavaş	2 (%11,8)
E-dergilerden makale indirmek çok yavaş	2 (%11,8)
E- dergilerden çıktı almak için çok zaman harcıyorum	9 (%52,9)
Basılı dergilerde resimler/şekiller daha net ve kaliteli	9 (%52,9)
Dergilerin elektronik olarak yayınlandığından haberdar değilim	0 (0,0)
E-dergilerdeki format basılı dergilerden farklı	2 (%11,8)
Diğer	5 (%29,4)

4.9.2. Bilimsel Dergilerin Elektronik Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri

Dergilerin elektronik versiyonunu tercih edenlere de bunun nedenleri sorulmuştur. Katılımcıların % 89,8'i (106) erişim için daha az zaman harcadıklarını veya bu dergilere istedikleri zaman erişim sağlayabildiklerini, % 75,4'ü (89) kütüphaneye gitmek zorunda olmadıklarını, % 64,4'ü (76) fotokopiye göre daha hızlı çıktı alınmasını, %39'u (46) elektronik dergilerin maliyetinin düşük olmasını, % 33,9'u (40) kütüphanedeki basılı dergilerin sayısının yeterli olmamasını bu seçimlerinin nedenleri olarak göstermişlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyenler basılı dergileri tercih edenlere benzer şekilde arşiv olanağının kolaylığına işaret etmişlerdir (bkz.: Tablo 17).

Elde edilen bulgular De Groote ve Dorsh (2003, s.234 -235) tarafından yürütülen çalışmanın sonucunda çıkan "daha ucuz", "daha az zaman harcıyorum", "kütüphaneye gitmek zorunda değilim", "fotokopiye göre daha hızlı çıktı alabiliyorum", "istediğim zaman erişim sağlayabiliyorum", "kütüphanede çok az basılı süreli yayın var" bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Tıp akademisyenlerinin gerek zamanlarının kısıtlı olması gerekse geniş bir literatürü takip etmek ihtiyacında olmaları bilimsel dergilerin elektronik versiyonlarını tercih etmelerinin temel sebepleri olarak gösterilebilir. Özellikle erişim için daha az zaman harcadıkları, istedikleri zaman erişim sağlayabildikleri ve kütüphaneye gelmek zorunda olmadıkları seçeneklerini işaretlemeleri bu saptamayı destekler nitelikteki sonuçlardır.

Tablo17. Bilimsel Dergilerin Elektronik Versiyonunu Tercih Etme Nedenleri

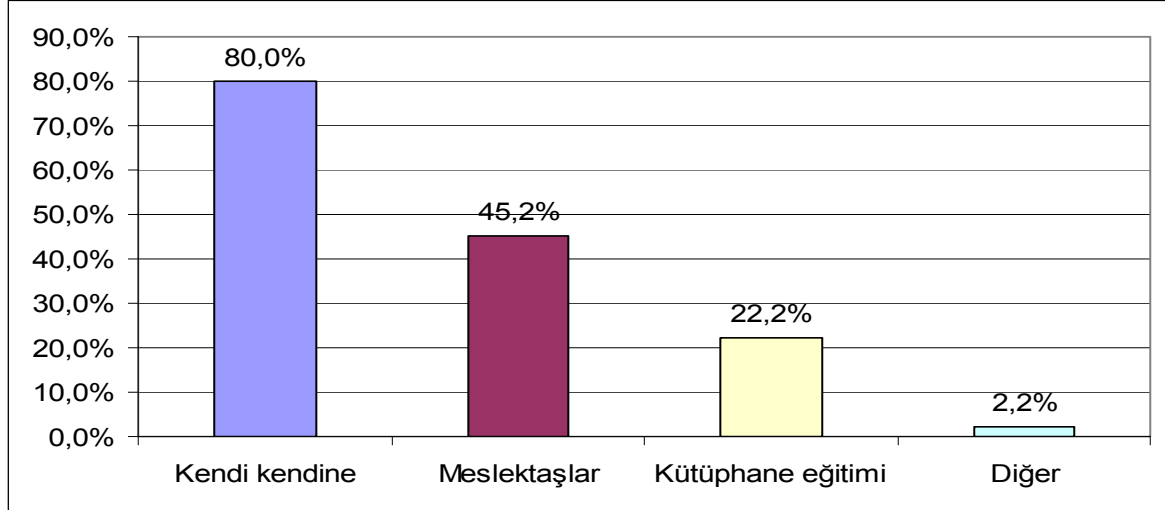
Elektronik dergilerin maliyeti daha düşük	46 (%39,0)
Erişmek için daha az zaman harcıyorum	106 (%89,8)
Kütüphaneye gitmek zorunda değilim	89 (%75,4)
Fotokopiye göre daha hızlı çıktı alabiliyorum	76 (%64,4)
İstediğim zaman erişim sağlayabiliyorum	106 (%89,8)
Kütüphanedeki basılı dergilerin sayısı yeterli değil	40 (%33,9)
Diğer	15 (%12,7)

4.10. ELEKTRONİK VERİ TABANLARINI VE ELEKTRONİK DERGİLERİ KULLANMAYI ÖĞRENME YOLLARI

Kütüphanenin hizmete sunduğu elektronik kaynaklardan haberdar olmanın yanı sıra bu kaynakların kullanımını bilmek ve öğrenmek ilgili kaynakların kullanımında etkili olabilmektedir. Bu nedenle araştırmamızda katılımcılara kullanmakta oldukları elektronik kaynakları kullanmayı nasıl öğrendikleri sorulmuştur. Kullanmayı öğrenmenin birden fazla yolu olabileceği düşünülmüş ve katılımcılara birden çok seçeneği işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Araştırmaya katılanların % 80'i (108) elektronik dergi ve veri tabanlarını kullanmayı kendi kendine, % 45,2'si (61) meslektaşlarından, % 22,2'si (30) kütüphane tarafından verilen eğitim sırasında öğrendiklerini belirtmiştir. Katılımcıların % 2,2'si (3) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğini işaretleyen akademisyenler telefonla veya yüz yüze kütüphanecilere sorarak veya eğitimleri sırasında öğrendiklerini belirtmişlerdir (bkz.: Şekil 8).

Şekil 8. Elektronik Veri Tabanlarını Ve Elektronik Dergileri Kullanmayı Öğrenme Yolları

Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanmayı öğrenme yolları unvana göre incelendiğinde bütün gruplar için “kendi kendine” ve “meslektaşlardan” öğrenmenin öncelikli olduğu görülmektedir. Kütüphane tarafından verilen eğitimden ankete katılan öğretim görevlilerinin yararlanmadıkları dikkati çeken diğer bir sonuçtur (bkz.: Tablo 18).

Söz konusu öğrenme yolları açısından unvanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı da araştırılmış %95 güven aralığında kendi kendine öğrenme ($sd=5$, $\chi^2=7,557$) ve meslektaşlardan öğrenme ($sd=5$, $\chi^2=7,557$) durumunda unvanlara göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 18. Unvana Göre Elektronik Veri Tabanlarını Ve Elektronik Dergileri Kullanmayı Öğrenme Yolları

	Kendi kendine	Meslektaşları	Kütüphane eğitimi	Diğer
Araştırma Görevlisi	44 (%66,8)	32 (%50,0)	10 (%15,6)	2 (%3,1)
Uzman	3 (%75,0)	3 (%75,0)	2 (%25,0)	0 (%0,0)
Öğretim Görevlisi	12 (%92,3)	8 (%61,5)	0 (%0,0)	0 (%0,0)
Yardımcı Doçent	3 (%75,0)	1 (%25,0)	1 (%25,0)	0 (%0,0)
Doçent	20 (%100,0)	5 (%25,0)	7 (%35,0)	20 (%100,0)
Profesör	26 (%86,7)	12 (%40,0)	10 (%33,3)	1 (%3,3)
TOPLAM	108 (%80,0)	61 (%45,2)	30 (%22,2)	3 (%2,2)

4.11. KÜTÜPHANENİN VERDİĞİ EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ[§]

Elektronik veri tabanları ve elektronik dergilerle ilgili kütüphane tarafından verilen eğitimlere katılanlardan verilen eğitimi değerlendirilmeleri de istenmiştir. Ankete katılan akademisyenlerden % 77'si kütüphane tarafından verilen eğitimlere katılmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan sadece %23'ünün (31) kütüphane eğitimlerine katıldıkları anlaşılmaktadır. Eğitime katılanların söz konusu eğitim ile ilgili yaptıkları değerlendirmenin sonuçları tablo 19'de sunulmuştur.

Kütüphaneden bu alanda eğitim aldığını belirten 31 (% 23) kişiden 10'u (eğitim alanların % 32,3'ü; toplam katılımcıların % 7,4'ü) bu eğitimleri çok yararlı, 12'si (% 41,9) yararlı bulduğunu belirtirken, 7 (% 22,6) kişi bu konuda kararsız olduğunu, 2 (% 6,5) kişi de söz konusu eğitimi yararsız bulduğunu belirtmiştir. Unvana göre dağılımlar tablo 19 de görülmektedir.

[§] Elektronik dergi ve elektronik veri tabanı kullanmadığını belirten yedi katılımcı ile toplam sayı 142'ye ulaşmaktadır.

Tablo 19. Unvana Göre Kütüphanenin Verdiği Eğitimin Değerlendirilmesi

	Çok yararlı	Yararlı	Kararsızım	Yararsız	Eğitim almadım
Araştırma Görevlisi	1 (%0,7)	6 (%4,4)	2 (%1,5)	1 (%0,7)	54 (%40,0)
Uzman	1 (%0,7)	1 (%0,7)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	2 (%1,5)
Öğretim Görevlisi	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	0 (%0,0)	13 (%9,6)
Yardımcı Doçent	0 (%0,0)	0 (%0,0)	1 (%0,7)	0 (%0,0)	3 (%2,2)
Doçent	2 (%1,5)	3 (%2,2)	2 (%1,5)	0 (%0,0)	13 (%9,6)
Profesör	6 (%4,4)	3 (%2,2)	2 (%1,5)	0 (%0,0)	19 (%63,3)
TOPLAM	10 (%7,4)	13 (%9,6)	7 (%5,2)	1 (%0,7)	104 (%77,3)

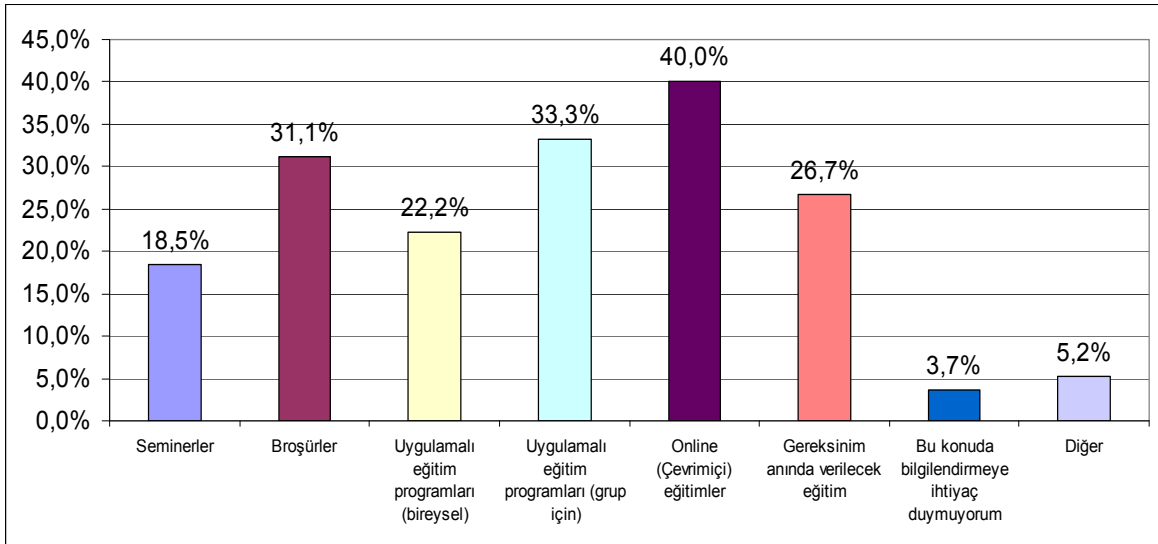
4.12. ELEKTRONİK VERİ TABANLARI VE ELEKTRONİK DERGİLER HAKKINDA BİLGİLENDİRME YOLLARI

Çalışma kapsamında katılımcılara son olarak, elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler hakkında bilgilendirilmek için hangi yolları tercih ettikleri sorulmuştur. Bu soruda birden fazla tercihleri olabileceği düşünülerek katılımcılara birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Ankete katılan akademisyenlerin %40'ı (54) bilgilendirme yolu olarak online (çevrimiçi) eğitimler istediklerini belirtmişlerdir. Çevrimiçi eğitimleri %33,3 (45) ile gruplar için düzenlenebilecek uygulamalı eğitim programları, % 31,1 (42) ile broşürler, % 26,7 (36) ile gereksinim anında verilecek eğitimler, %22,2 (30) ile bireysel uygulamalı eğitim programları, %18,5 (25) ile seminerler izlemektedir. Katılımcılardan %5,2'si (7) diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneğinde verilen cevapların tümü e-posta ile bilgilendirilmek istiyorum şeklinde olmuştur. Bu

konuda bilgilendirilmeye ihtiyaç duymadıklarını belirtenlerin oranı ise %3,7 (5) olarak belirlenmiştir (bkz.: Şekil 10).

Şekil 9. Elektronik Veri Tabanları ve Elektronik Dergiler Hakkında Bilgilendirme Yolları

Renwick (2005, s.25-26) çalışmasında akademisyenlerin %91'inin elektronik kaynaklara yönelik tanıtımların yapılmasına gereksinim duyduklarını, %63'ünün elektronik kaynaklara yönelik tanıtımın broşürler yoluyla yapılmasını, %45'inin ise birebir verilen oryantasyon programlarını yeğlediklerini saptamıştır. Bu bulgular çalışmamızdaki verilerle karşılaştırıldığında katılımcıların büyük bir çoğunluğunun elektronik kaynaklar konusunda eğitime gereksinim duymaları açısından benzerlik gösterirken elektronik kaynak eğitiminde çevrimiçi eğitimlerin tercih edilmesi ağırlığı bakımından farklılık gösterdiği görülmektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

İnternetin gelişmesi ve yaygınlaşmasına paralel olarak sayıları giderek artan elektronik bilgi kaynakları ile kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak için sahip oldukları seçenekler artmıştır. Elektronik bilgi kaynaklarının zaman ve mekandan bağımsız olarak kullanılabilmesi söz konusu kaynakların kullanımının hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Sözü edilen gelişmeler güncel bilgiye hızlı bir biçimde erişme gereksinimi duyan tıp akademisyenlerinin bilgi arama davranışlarını etkilemiştir. Literatür incelendiğinde elektronik kaynakların kullanımı üzerine çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ülkemizde özellikle tıp alanında yapılan kullanıcı araştırmalarının çok sınırlı olduğu bilinmektedir.

Tıp alanında elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler üzerine yürütülecek kullanıcı çalışmaları, tıp kütüphanelerinin koleksiyon geliştirme politikalarına yön vermede ve hizmet vermeye yükümlü oldukları kullanıcılarının ilgili kaynakları kullanmada yaşadıkları sorunların saptanması açısından önem taşımaktadır.

Tıp alanındaki kullanıcı çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla taşıyan bu araştırmada Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin abone olduğu tıp alanına yönelik elektronik veri tabanları ve elektronik dergilerin tıp akademisyenleri tarafından kullanımları incelenmiştir. İlgili kaynakların kullanımlarının tespit edilebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde görev yapmakta olan akademisyenlerden tabakalı örneklem yöntemiyle seçilen bir gruba anket uygulanmış, anket sonuçları ilgili istatistiksel testler yardımıyla değerlendirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular “tıp akademisyenleri elektronik dergileri ve veri tabanlarını, basılı versiyonlarına tercih etmektedirler” şeklinde oluşturulan ana hipotezi doğrulamaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular katılımcıların % 92,3'ünün elektronik dergi ve veri tabanlarını kullandığını, sadece % 4,9'unun bu kaynakları kullanmadığını göstermektedir. Veri tabanları söz konusu olduğunda kullanımı en yaygın veri tabanı olarak saptanan MEDLINE veri tabanının (bu veri tabanını tanımadığını veya kullanmadığını belirtenlerin oranı % 3'ün altındadır, diğer bir deyişle bu veri tabanı katılımcıların % 97'si tarafından farklı sıklıklarla kullanılmaktadır) basılı formatta olan ve MEDLINE'ı da kapsayan Index Medicus'u kullanan katılımcıların oranı sadece % 10,4'dür. Eldeki veriler katılımcıların büyük bir çoğunluğunun söz konusu veri tabanının elektronik versiyonunu tercih ettiğini göstermektedir. Katılımcılara bilimsel makaleleri elde etmek için hangi yolları tercih ettikleri sorulmuş ve elektronik dergileri kütüphaneden sağlama yolunun % 91,9 ile en çok tercih edilen yol olduğu saptanmıştır. Söz konusu oran basılı dergiler için % 55,5'de kalmaktadır. Katılımcılara hem elektronik hem de basılı versiyonu olan dergilerin hangi versiyonunu kullanmayı tercih ettikleri de sorulmuş, % 87,4'ünün elektronik versiyonu ve ancak % 12,6'sının basılı versiyonu kullanmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Bulgular “tıp akademisyenleri elektronik dergi ve veritabanlarını kişisel olarak kullanmayı tercih etmektedir” şeklinde oluşturulan alt hipotezi de doğrulamaktadır. Katılımcıların % 92,3'ü elektronik dergi ve veritabanlarını kişisel olarak kullandığını belirtmiştir. Kütüphanecileri aracı olarak kullananların oranı % 4,9, asistanlarını veya öğrencilerini aracı olarak kullananların oranı ise % 5,6 olarak saptanmıştır. Katılımcıların % 2,8'si söz konusu kaynakları sadece başkaları aracılığıyla, % 5,7'si hem kişisel olarak hem başkaları aracılığıyla, % 86,6'sı ise sadece kişisel olarak kullanmaktadır. Büyük çoğunluğun kişisel kullanıma yöneldiği ve kişisel kullanımı tercih ettiği görülmektedir.

Eldeki bulgular “bilgisayar kullanma düzeyi, bilgisayar kullanım sıklığı ve bilgisayar olanakları elektronik veri tabanları ve elektronik dergi kullanımında etkendir” alt hipotezinin doğrulandığını göstermektedir. Öncelikle bilgisayar kullanım düzeyi ile bilgisayar kullanım sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu durum akademisyenlerin bilgisayar kullanım düzeyleri arttıkça bilgisayar kullanım sıklıklarının da arttığını (veya kullanım sıklığı arttıkça düzeyin yükseldiğini) göstermektedir. Bilgisayar olanakları ile bilgisayar kullanım sıklığı ve bilgisayar kullanım düzeyleri arasındaki korelasyonlara da bakılmış, gerek bilgisayar kullanım düzeyi gerekse bilgisayar kullanım sıklığı ile bilgisayar olanakları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bilimsel dergilerde versiyon tercihleri ile bilgisayar kullanım düzeyi ve bilgisayar olanakları arasında ilişki olup olmadığı araştırılmış, basılı versiyon tercihi ile bilgisayar kullanım düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buradan bilgisayar kullanma düzeyi yükseldikçe basılı versiyon tercihinin düştüğü anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle bilgisayar kullanma düzeyi yükseldikçe elektronik versiyon kullanma tercihi de yükselmektedir. Elektronik dergi ve veri tabanlarını kişisel olarak kullanım tercihi ile katılımcıların bilgisayar kullanım düzeyleri ve bilgisayar kullanım sıklıkları arasında da istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buradan bilgisayar kullanım düzeyi ve sıklığı arttıkça kişisel kullanım tercihinin arttığı anlamı çıkmaktadır.

“Elektronik veri tabanı ve elektronik dergi kullanımıyla ilgili tercihlerde unvanlara göre farklılıklar bulunmaktadır” alt hipotezi ise ancak kısmen doğrulanabilmiştir. Elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kişisel olarak, kütüphaneci aracılığıyla veya asistanlar aracılığıyla kullanımının unvanlara göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş eldeki bulgulardan elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kişisel olarak kullanımının ve kütüphaneci aracılığıyla kullanımının unvanlarına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kullanım amaçları ile unvanlar arasında da istatistiksel açıdan

anlamli bir ilişki saptanmiştır. Elektronik dergilerin ve elektronik veri tabanlarının kullanım amaçları ile ilgili dağılımlar akademisyenlerin unvanlarına göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin profesörler, doçentler ve araştırma görevlileri için “araştırma” ilk sırada yer alırken, ğretim görevlileri için “eğitim” ilk sırada yer almaktadır. Unvanlarla bilimsel makalelerin elde edilmesinde tercih edilen yollar arasındaki ilişkinin anlamli olup olmadığı istatistiksel olarak test edilmiş ve elektronik dergilere kişisel abonelik ve basılı dergileri kütüphaneden sağlamak tercihlerinde unvanlar arasında istatistiksel olarak anlamli bir farklılık olduğu saptanmiştır. Ancak, bilimsel dergilerde versiyon tercihinde unvanlara göre anlamli bir fark belirlenememiştir. Elektronik dergi tercihinin tüm gruplarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanmayı öğrenme yolları açısından da unvana göre anlamli bir fark bulunamamıştır.

Araştırmadan elde edilen diğer sonuçlar aşağıda kısaca listelenmiştir.

Araştırmaya katılan akademisyenlerin % 76’sı bilgisayar kullanım düzeylerini “ok iyi” veya “iyi”, % 95,7’si ise orta veya ortanın üzerinde olarak belirlemiştir. Katılımcıların % 90,8’i bilgisayarı hergün kullanmaktadır ve % 92,3’ ev ve/veya işyerlerinde bilgisayar olanaklarına sahiptir. Katılımcıların bilgisayar kullanım sıklıkları ve bilgisayar kullanma düzeyleri arasında unvana göre anlamli bir fark bulunamamıştır. Ancak, bilgisayar olanakları ile unvan arasında istatistiksel olarak anlamli bir fark saptanmiştır. Bilgisayar olanakları olmadığını belirten katılımcıların büyük bir bölümünü araştırma görevlilerinin oluşturduğu görülmektedir. Eldeki veriler genelde bilgisayar olanakları ve bilgisayar kullanma düzeyi ile ilgili bir sorun olmadığını ve katılımcıların bilgisayarları çok sık kullandıklarını ortaya koymaktadır.

En çok ve en sık kullanılan bibliyografik veri tabanı MEDLINE’dır. MEDLINE’ı hergün kullandığını belirten akademisyenlerin oranı % 32,4, haftalık olarak kullandığını belirten akademisyenlerin oranı % 44,4’dr. MEDLINE’ı en az haftada

bir kez kullananların oranı % 76,8'i bulmaktadır. Aylık olarak veya daha sık aralarla kullanım oranı % 86.7'yi bulan MEDLINE'ı en yakından izleyen veri tabanı % 45.1 ile Web of Science'dır. MEDLINE veri tabanını tanıımıyorum diyenlerin oranı % 2,1, kullanmadığını belirtenlerin oranı ise sadece % 0,7'dir. MEDLINE dışındaki bibliyografik veri tabanlarını tanımadığını/bilmediğini belirtenlerin oranı % 40'lara varmaktadır.

MEDLINE veri tabanına erişimde en çok tercih edilen arayüz % 57,8 ile ScienceDirect/MEDLINE'dır. Proquest, OVID, EMBASE+MEDLINE, First Search gibi diğer arayüzlerin tercih oranları % 15'i bulmamaktadır.

Açık erişim olanağı sağlayan PubMed veri tabanı ağırlıklı olarak kullanılmaktadır (% 97). Bu durum literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir.

Türk Tıp Veri Tabanı bibliyografik veri tabanları arasında en az kullanılan veri tabanıdır. Türk Tıp Veri Tabanını tanıdığı halde kullanmayanların oranı % 12'i, nadiren kullandığını belirtenlerin oranı ise % 22,5'dir. Bu veri tabanını aylık olarak veya daha sık kullananların oranı %15,5 düzeyinde kalmaktadır. Serbest erişime açık olmasına rağmen katılımcıların % 45,1'i bu veri tabanını tanımadığını belirtmiştir.

Science Direct en çok ve en sık kullanılan tam metin veri tabanıdır. Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri'nin erişime sunduğu tam metin veri tabanlarından sağlık bilimleri alanını içeren veri tabanlarının katılımcılar tarafından kullanım sıklığı da araştırılmıştır. Eldeki bulgular Science Direct veri tabanının, % 20,4 ile günlük kullanım oranı ve %40,2 ile haftalık kullanım oranı en yüksek veri tabanı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların % 72,6'sının Science Direct'i en az ayda bir kez kullandığı elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Bu veri tabanını nadiren kullandıklarını belirtenlerin oranı % 7, hiç kullanmayanların oranı ise % 0,7'dir. Science Direct'i tanımadığını belirtenlerin oranı % 12,7 (18) olarak belirlenmiştir.

Bu oran diğer veri tabanları ile karşılaştırıldığında eldeki en düşük orandır. Diğer veri tabanları için “tanımıyorum” seçeneğini işaretleyenlerin oranları % 30’lardan başlamakta ve % 70’lerin üzerine çıkmaktadır. Haftada en az bir kullanım sıklığı Science Direct için % 60,6, Springer Link için % 47,2, Blackwell Synergy için %36,6, Wiley Interscience için %32,4, Taylor and Francis Journals için % 27,3, Ovid için % 23,2 Oxford Journals Online için % 17,6 olarak saptanmıştır. Veri tabanlarının aylık veya daha sık aralıkla kullanım oranları incelendiğinde de eldeki sıralama değişmemektedir.

Bilimsel dergilerin elektronik versiyonunu tercih etme nedenleri arasında istendiği zaman erişim sağlayabilme, zaman almaması ve kütüphaneye gitme zorunluluğu olmaması; basılı versiyonunu tercih etme nedenleri arasında ise resim ve şekillerin daha net ve kaliteli olması ve elektronik dergilerden çıktı almanın zaman alması ön plana çıkmaktadır. Burada elektronik versiyonu tercih edenler çıktı almanın zaman almamasını neden olarak gösterirken, basılı versiyonu tercih edenler elektronik dergilerden çıktı almanın zaman almasını neden olarak göstermektedir. Çelişki gibi görünen bu durumunun eldeki olanaklar ve kişisel becerilerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler en çok (% 93,3) araştırma amacıyla kullanılmaktadır. Araştırmayı sırasıyla eğitim (85,2), son gelişmelerden haberdar olma (% 76,2), yayın yapma (% 72) ve ön araştırma (% 61.4) izlemektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (% 80) elektronik dergileri ve veri tabanlarını kullanmayı kendi kendilerine öğrendiklerini belirtmiştir. Kendi kendine öğrenme yönteminden sonra en yaygın yöntem % 45,2 ile meslektaşlardan öğrenmedir. Kütüphane eğitimi burada % 22,2 ile en son sırada kalmaktadır. Eldeki veriler birden çok yöntemin aynı anda kullanıldığına işaret etmektedir

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (% 77) elektronik dergi ve veri tabanı kullanımı konusunda kütüphaneden eğitim almadığını belirtmiştir. Bu oran eğitim aldığını belirtenlerin üç katından fazladır. Kütüphane eğitimi alan katılımcıların % 71'i aldıkları eğitimi çok yararlı veya yararlı olarak tanımlamışlardır.

Katılımcıların elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler hakkında bilgilendirilme yolları konusundaki tercihleri öncelikli olarak online (çevrimiçi) eğitimlerdir (% 40). Bunu sırasıyla uygulamalı grup eğitim programları (% 33,3), broşürler (% 31,1), gereksinim anında verilecek eğitim (26,2), uygulamalı bireysel eğitim programları (%22,2) ve seminerler (% 18.5) izlemektedir.

5.2. ÖNERİLER

Ülkemizde tıp kullanıcılarının bilgi arama davranışları ve elektronik kaynak kullanımları ile ilgili çalışmaların sayısı yetersizdir. Bu alanla ilgili çalışmalar özendirilmeli, söz konusu çalışmalardan elde edilen bulgular literatürdeki benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar saptanmalı ve tıp kütüphanelerimizin ve kütüphanecilerimizin yararlanabilmesi için elde edilen bilgilerin yayınlanması ve bu yolla paylaşımı sağlanmalıdır.

Kullanım istatistiklerinin genele yönelik bilgi vermesi farklı kullanıcı gruplarına yönelik ayrıntılı bilgi edinmeye olanak tanımamaktadır. Bu nedenle kütüphanelerde elektronik koleksiyonun geliştirilmesi konusunda alınacak kararlar kullanım istatistiklerinin yanı sıra kullanıcı araştırmalarından elde edilecek sonuçlara dayandırılmalıdır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular Hacettepe Üniversitesi Tıp Kütüphanesi kullanıcılarının elektronik kaynaklarla ilgili yaklaşımlarına ışık tutmaktadır. Benzer

çalışmaların farklı kullanıcı gruplarına yönelik olarak yapılması Kütüphane'nin koleksiyon geliştirme politikaları açısından yarar sağlayacaktır.

Genel bir durum saptaması kapsamında kalan nicel çalışmaları, gereksinimler ve sorunlar hakkında ayrıntılı bilgi toplamaya olanak sağlayacak nitel çalışmalarla desteklemek gerekmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında kullanıcılar hakkında daha ayrıntılı bilgi sağlayacak nitel bir çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kanıta dayalı tıp veri tabanlarının ve açık erişim olanaklarının giderek artması bu konularda yapılacak çalışmalara ihtiyaç doğurmaktadır.

Söz konusu gelişmeler ışığında kullanıcı gereksinimleri ve beklentilerinde meydana gelebilecek farklılaşmayı saptamak koleksiyon geliştirme ve hizmet planlama politikalarını buna göre uyarlayabilmek açısından önemlidir. Bu nedenle söz konusu kullanıcı araştırmalarının düzenli aralarla yapılmasında fayda vardır.

Bu bölümde Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin tıp alanındaki kullanıcıları üzerinde yürütülen araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı öneriler sunulacaktır:

- Eldeki bulgulardan katılımcıların bilimsel makaleleri ağırlıklı olarak elektronik dergilerden elde etmeyi tercih ettikleri ve çoğunluğun hem basılı hem de elektronik versiyonu olan dergilerin elektronik versiyonunu tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum söz konusu dergilerin elektronik versiyonlarının çoğunluğun ihtiyaçlarını karşılayacağını göstermektedir. Satın alma ve abonelik koşullarında tek versiyon tercihinin fark yarattığı durumlarda bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.
- Elektronik dergi ve elektronik veri tabanlarının kişisel olarak kullanımın yaygın olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri araştırılarak

kütüphanenin bu alanda verdiği hizmetlerle (tarama hizmetleri) bir ilgisi olup olmadığı saptanmalıdır.

- Veri tabanlarının kullanımında belli veri tabanları üzerinde yığılmalar olduğu, bazı veri tabanlarının ise çok az kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcıların söz konusu veri tabanlarını kullanma ve kullanmama nedenleri araştırılmalı ve elde edilecek bulgular koleksiyon geliştirme politikasına yansıtılmalıdır.
- Kullanıcılar tarafından en çok kullanılan dergiler belirlenerek, bu dergilerin bulunduğu tam metin veri tabanlarının aboneliğine ve kullanımına yönelik eğitimlere öncelik tanınmalıdır.
- Eldeki bulgular kullanıcıların bir kısmının kütüphanenin abone olduğu veri tabanlarını hiç tanımadığını (bilmediğini) göstermektedir. Bu durum kütüphane kaynakları ile ilgili duyuru ve tanıtım konusunda sorun olduğunu göstermektedir. Hacettepe Üniversitesi Tıp Kütüphanesinin abone olduğu veri tabanlarını kullanıcılara duyurmak ve tanıtmak için önlemler geliştirilmelidir. Bu alanda hem basılı hem de elektronik ortamda duyurular ve tanıtım broşürleri hazırlanması düşünülebilir. Basılı broşürlerin dağıtımını kütüphanede kolayca görülebilecek yerlere bırakılmak yoluyla, elektronik broşürlerin erişimi kütüphane web sayfası üzerinden gerçekleştirilebilir.
- Kullanıcıların çoğunun kütüphane eğitimi almadığı, elektronik dergi ve veri tabanı kullanımını kendi kendilerine veya meslektaşlarından öğrendikleri anlaşılmaktadır. Eğitim programlarına katılanların çoğunluğunun bu programlardan memnun kaldığını belirtmiş olması programların içeriği ile ilgili bir problem olmadığını ancak Kütüphane tarafından verilen kullanıcı eğitiminin tüm kullanıcıları kucaklayamadığını

göstermektedir. Bu durum eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılması konusunda önlemler alınması gerektiğini göstermektedir. Eğitim seminerlerinin sayısının artırılması ve düzenli aralıklarla tekrarlanması önerilebilir.

- Kullanıcıların elektronik dergiler ve veri tabanları hakkında bilgilendirilme yolları (eğitim) ile ilgili tercihlerinin farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bu durum eğitim ve tanıtım programları düzenlenirken alternatifli bir yaklaşım izlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Çevrim içi eğitim, uygulamalı grup eğitimi, broşürler, uygulamalı bireysel eğitim seçenekleri bir arada sunulursa farklı beklentilere cevap verilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, J. A. ve Bonk, S. C. (1995). Electronic information technologies and resources: use by university faculty and faculty preferences for related library services. *College & Research Libraries* 56(2), 119 – 131.
- Alkan, N. (1994). *Bilgi tarama hizmetleri: geleneksel ve bilgisayara dayalı tarama tekniklerinin karşılaştırmalı değerlendirmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Batı, H. (2006). *Elektronik bilgi kaynaklarında maliyet – yarar analizi: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi üzerine bir değerlendirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bennett, N.L., Casebeer, L.L., Kristofco, R.E. ve Strasser, S.M. (2004). Physicians' internet information-seeking behaviors. *The Journal of Continuing Education in the Health Professions*. 24, 31-38. EbscoHOST veri tabanından 2 Şubat 2006 tarihinde erişildi.
- Bluma, J.B-I, Peritz, B.C. ve Wolman, Y. (2003). A Survey on the use of electronic databases and electronic journals accessed through the Israeli Universities. *The Journal of Academic Librarianship* 29 (6), 346 – 361.
- Brown, P.J., Borowitz, S.M. ve Novicoff, W. (2004). Information exchange in the NICU: what sources of patient data do physicians prefer to use?. *International Journal of Medical Informatics*, 73, 349 -355. ScienceDirect veri tabanından 11 Ocak 2005 tarihinde erişildi.

- Casebeer, L.L., Bennett, N.L., Kristofco, R.E., Carillo, A., Centor, R. (2002).Physicians' internet medical information seeking and on-line continuing education use patterns. *The Journal of Continuing Education in the Health Professions*. 22, 33-42. EbscoHOST veri tabanından 2 Şubat 2006 tarihinde erişildi.
- Cribb, G. (1981). Kütüphanelerde kullanıcı eğitimi'nin önemi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*. 30(3), 90-99.
- Curan, C. (2002). The Medical journal meets the internet. *First Monday*. 12 Kasım 2005 tarihinde http://www.firstmonday.org/issues/issue7_6/curran/ adresinden erişildi.
- Curtis, K. L., Weller, A. C. ve Hurd, J. M. (1993). Information – seeking behavior of health sciences faculty: a survey of health sciences faculty use of indexes and databases. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 81 (4), 383 – 392. 10 Ocak 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Curtis, K. L., Weller, A. C. ve Hurd, J. M. (1997). Information – seeking behavior of health sciences faculty: the impact of new information technologies. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 85 (4), 402 – 410. 12 Ocak 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Dawes, M. Sampson, U. (2003). Knowledge management in clinical practice: a systematic review of information seeking behavior in physicians. *International Journal of Medical Informatics*, 71 (1), 9 – 15. 8 Şubat 2005 tarihinde Science Direct veri tabanından erişildi.

- De Groote, S. L. ve Dorsch, J. L. (2003). Measuring use patterns of online journals and databases. *Journal of Medical Libraries Association*, 91 (2), 231– 240. 10 Ocak 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- De Groote, S. L. ve Dorsch, J. L. (2001). Online journals: impact on print journal usage. *Journal of Medical Libraries Association*, 89 (4), 372– 378. 8 Şubat 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Delamothe, T. ve Smith, R. (2004). Open Access publishing takes off. *British Medical Journal*, 328, 1-3. 4 Mart 2007 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Detmer, W. M. ve Friedman, C. P.(1994) *Academic Physicians' Assessment of the Effects of Computers on Health Care*. Eighteenth Annual Symposium on Computer Applications in Medical Care, Washington, DC, 558-562. 23 Ekim 2005 tarihinde http://smi-web.stanford.edu/pubs/SMI_Reports/SMI-94-0528.pdf adresinden erişildi.
- Elayyan, R. M. (1988). The use of information physicians. *International Library Review*. 20, 247 – 265.
- Eldredge, J.D. (2000). Evidence-based librarianship: an overview. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 88 (4), 288 – 302. 4 Mart 2006 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Erdal, M.S., Erdal, M. ve Araman, A. (2004). *E-sağlık: bilişim teknolojileri perspektifinden ilaç ve pazarlama teknikleri: dünya ve Avrupa Birliği kapsamında yasal düzenlemeler*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Erdem, S. (1995). *Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde kullanıcı tatmini*.
Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Esin, A. A., Ekni, M. Ve Gamgam, H. (2006). *İstatistik*. Ankara: Gazi.

Fidzani, B.T. (1995). User education in academic libraries a study of trends and developments in Southern Africa. 15 Haziran 2006 tarihinde <http://www.ifla.org/IV/ifla61/61-fidb.htm> adresinden erişildi.

Fjallbrant, N. ve Malley I. (1984). *User education in libraries*. London: Clive Bingley.

Fuller, S.R. (2002). The Health Information Management Profession. K.M.LaTour, S.Eichenwald (Yay.Haz.). *Health Information Management* içinde (ss.65-82). Chicago, IL: American Health Information Management Assosiation.

Gorman, P. N. (1995). Information needs of physicians. *Journal of the American Society for Information Science*. 46(10), 729 – 736.

Güneş, G. ve Tarlan, M. (2003). *Tıp kütüphanelerinde elektronik kaynak kullanımı*.
3. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu, İstanbulda sunulan bildiri.

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Stratejik Planı 2005 – 2009. (2005). 22 Şubat 2006 tarihinde http://www.hacettepe.edu.tr/duyuru/stratejik/dai_bsk/stp_files/frame.htm adresinden erişildi.

Herner, S. (1958). The information-gathering habits of American medical scientists. 10 Şubat 2005 tarihinde http://books.nap.edu/html/sci_inf_1959/277-286.pdf adresinden erişildi.

Herskovic, J.R., Tanaka, L.Y., Hersh, W., Bernstam, E.V. A Day in the Life of PubMed: Analysis of a Typical Day's Query Log. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 14(2), 212-220.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Tekışık Ofset.

Kayaoğlu, H.D. (2004). Bilimsel iletişim sürecinde basılı dergiden elektronik dergiye geçiş. B. K. Ataman ve M. Yalvaç (Yay. Haz.), *Aysel Yontar Armağanı* içinde (ss.37-65). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Őubesi.

Kiley, R. (2003). *Medical information on the internet: a guide for health professionals*. Edinburgh: Churchill Livingstone.

King, D. W., Tenopir, C., Montgomery, C. H. ve Aerni, S. E. (2003). Patterns of journal use by faculty at three diverse universities. *D-Lib Magazine*, 9(10). 13 Aralık 2004 tarihinde <http://www.dlib.org/dlib/october03/king/10king.html> adresinden erişildi.

Kloper, K.C. (2003). *Linking clinical and knowledge-based information systems: a comparative review of interoperability protocols*. 1 Aralık 2004 tarihinde www.ohsu.edu/dmice/people/ms/theses/2003/kloper.pdf adresinden erişildi.

Koenig, M.E.D. (2001). *Knowledge management, user education, and librarianship*. 16 Haziran 2006 tarihinde <http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/085-99e.pdf> adresinden erişildi.

Kovaks, D. (2000). *Bulding electronic library collections: the essential guide to selection criteria and core subject collections*. New York: Neal-Schuman.

- Kurata, K, Matsubayashi, M, Mine, S. Muronushi, T, Ueda, S. (2007). Electronic journals and their unbundled functions in scholarly communication: Views and utilization by scientific, technological and medical researchers in Japan. *Information Processing & Management*, 43, 1402-1415.
- Küyük, A. (1996). *Türk tıp literatüründe bilgi erişim*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Majid, S. ve Abazova, A. F. Computer literacy and use of electronic information sources by academics: a case study of International Islamic University Malaysia. *Asian Libraries*, 8(4), 100 - 111.1 Kasım 2005 tarihinde Emerald ManagementXtra veri tabanından erişildi.
- Messerle, J. (1990). The Changing continuing education role of health sciences libraries. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 78 (2), 180 – 187. 16 Haziran 2006 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Morse, D. H. ve Clintworth, W. A. (2000). Comparing patterns of print and electronic journal use in a academic health science library. *Issue in Science and Technology Librarianship*, 28. 12 Mart 2005 tarihinde <http://www.istl.org/00-fall/refereed.html> adresinden erişildi.
- Nylenna, M. ve Aasland, O.G. (2000). Physicians' internet activities and their perceived coping with the medical information. *Medscape General Medicine*, 2(1). 29 Eylül 2005 tarihinde <http://www.medscape.com/viewarticle/408041> adresinden erişildi.
- Obst, O. (2003). Patterns and costs of printed and online journal usage. *Health Information and Libraries Journal*, 20(1), 22 – 32. 10 Ekim 2005 tarihinde Blackwell-Synergy veri tabanından erişildi.

- Osheroff J.A., Forsythe, D.E., Buchanan, B. G., Bankowitz, R.A., Blumenfeld, B. H., Miller, R. A. (1991). Physicians' information needs: analysis of questions posed during clinical teaching. *Annals of Internal Medicine* 114, 576 – 581.
- Osiobe, S. A. (1986). Medical researchers and clinicals as seekers of information: the Nigeria case study. *Social Science and Medicine*. 23(8), 757– 761.
- Osiobe, S. A. (1985). Use of information resources by health professionals: a review of the literature. *Social Science and Medicine*. 21(9), 965 – 973.
- Premssmit, P. (1990). Information Needs Academic Medical Scientists at Chulalongkorn University – Thailand. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 78 (4), 383 – 387. 10 Ocak 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Qureshi, A., Alam, M.K. ve Naqvi, S.A. (2001). Using technology for disseminating information in Pakistani medical colleges. *Inspel*, 35 (3), 172-182.
- Renwick, S. (2005). Knowledge and use of electronic information resources by medical sciences faculty at The University of the West Indies. *Journal of Medical Libraries Association*, 93 (1), 21– 31. 15 Mayıs 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Rowley, J. (1996). *Bilginin düzenlenmesi: bilgi erişime giriş* (S.Karakaş, H.Ü. Can, A. Yıldızeli ve B. Kayıran, Çev.). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. (Orjinali 1992'de yayınlanmıştır).
- Salman, P. (2002). *Elektronik bilgi kaynaklarının seçimi ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Sackett, D.L., Rosenberg, W.M., Gray, J.A., Haynes R.B. ve Richardson W.S. (1996). Evidence based medicine: what it is and what it isn't. *British Medical Journal*, 312, 71-72.
- Scherrer, C.S. ve Jacobsen, S. New measures for new roles: defining and measuring the current practices of health sciences librarians. *Journal of Medical Library Association* 90(2), 164 – 272. 9 Ağustos 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi
- Smith, E. T. (2003). Changes in faculty reading behaviors: the impact of electronic journals on the University of Georgia. *The Journal of Academic Librarianship*, 29(3), 162 – 168.
- Smith, R. (1996). What clinical information do doctors need?. *British Medical Journal* 313, 1062 – 1068. 12 Ağustos 2005 tarihinde <http://bmj.bmjournals.com/cgi/content/full/313/7064/1062> adresinden erişildi.
- Song, F., Eastwood, A., Gilbody ve Duley,L. (1999). The Role of electronic journals in reducing publication bias. *Medical Informatics and Internet in Medicine* (24):3, 223-229. 12 Kasım 2005 tarihinde Taylor & Francis veri tabanından erişildi.
- Standarts for in Hospital Libraries 2002*. (2002). 28 Şubat 2006 tarihinde <http://www.hls.mlanet.org/hlsSTANDARDS5302002.pdf> adresinden erişildi.
- Strasser, T. (1978). The information needs of practicing physicians in Northeastern New York State. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 62 (2), 200 - 209. 9 Ağustos 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.

- Tan, S. (1979). *Hacettepe Üniversitesi'nde kütüphane hizmetlerinin planlanmasına ilişkin görüşler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Tekin, P.Ş (2003). *Zonguldak ilindeki bazı hastanelerde çalışan doktorların elektronik tıbbi kayıtlara hazırlık durumlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış bilim uzmanlığı tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tenopir, C., King, D. W., Boyce, P., Grayson, M ve Paulson, K. L. (2005). Relying on electronic journals: reading patterns of astronomers. *Journal of The American Society for Information Science and Technology*. 56 (8), 786 – 802.
- Tenopir, C. (2002). Electronic or print: are scholarly journals still important? *Serials* 15(2), 111 - 115. 1 Şubat 2005 tarihinde <http://uksg.metapress.com/media/4h8ac83jxh1yxhc1ty47/contributions/7/k/4/5/7k45a6qvr1x3y7x3.pdf> adresinden erişildi.
- Tenopir, C. ,King, D. W., Bush, A. (2004). Medical faculty's use of print and electronic journals: changes over time and in comparison with scientists. *Journal of Medical Library Association* 92(2), 233 – 241. 9 Ağustos 2005 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Tenopir, C. ve King,D. W. (2001). The use and value of scientific journals: past, present and future. *Serials* 14(2), 113-120. 1 Şubat 2005 tarihinde <http://uksg.metapress.com/media/N2V6QPQVLK0H53LHKTb6/Contributions/3/2/N/2/32N2MG15C9D1JWA9.pdf> adresinden erişildi.
- Treloar, A. E. (1999). Applying hypertext and hypermedia to scholarly journals enables both product and process innovation. *ACM Computing Surveys* 31(4),1 - 5. 1 Ağustos2005 tarihinde ACM veri tabanından erişildi.

- Tutumel, S. (1992). Üniversite kütüphanelerinde okuyucu eğitimi programı ve Hacettepe Tıp Merkezi Kütüphanesindeki uygulama. *Türk Kütüphaneciliği*. 6 (3), 152-158.
- Verhoeven, A. A. H. (1999). *Information – seeking by general practitioners*. Groningen: University Library Groningen. 10 Aralık tarihinde <http://dissertations.ub.rug.nl/FILES/faculties/medicine/1999/a.a.h.verhoeven/c1.pdf> adresinden erişildi.
- Weinberg, A.D., Ullian, L., Richards, W.D. ve Cooper, P. (1981). Informal advice – and information seeking between physicians. *Journal of Medical Education* 56, 174 – 180.
- Woods, S. E. (1994). Developing a medical informatics education program to support a statewide health information network. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 82 (2), 147 – 152. 16 Haziran 2006 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Yarfitz, S. (2000). A Library-based bioinformatics services programs. *Bulletin of Medical Libraries Association*, 88 (1), 36 – 48. 16 Haziran 2006 tarihinde PubMed Central veri tabanından erişildi.
- Yılmaz, A. (2002). *Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'nde çalışan hekimlerin hasta kayıt sistemi hakkındaki düşünceleri ve elektronik hasta kayıt sisteminden beklentileri*. Yayınlanmamış bilim uzmanlığı lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, E. (2003). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı merkezli yapılanma..* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Zawawi, S. ve Majid, S. (2001). The Information needs an seeking behaviour of the IMR biomedical scientists. *Malaysian Journal of Library & Information Science* 5(1), 25-41.

EK - 1

Sayın Katılımcı,

Bu anket “*Tıp akademisyenlerinin elektronik veri tabanları ve elektronik dergi kullanımları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi örneği*” adlı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır.

Ankete vereceğiniz cevaplar Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi'nin tıp alanına yönelik elektronik veri tabanı ve elektronik dergi koleksiyonunun seçiminde ve ilgili kaynaklara yönelik kütüphanenin verdiği kullanıcı eğitiminin geliştirilmesinde yardımcı olacaktır.

Anketi doldurmanız 10 dakikadan fazla zamanınızı almayacaktır. Ankete vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır.

Soruları yanıtlarken göstermiş olduğunuz sabır ve araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

S. Cihan DOĞAN
Hacettepe Üniversitesi
Tıp Merkezi Kütüphanesi
Danışma Bölümünde Kütüphaneci
Tel: 305 1065
e-posta: scdogan@hacettepe.edu.tr

1. Unvanınız?

☐ Araştırma Görevlisi	☐ Uzman	☐ Öğretim Görevlisi
☐ Yardımcı Doçent	☐ Doçent	☐ Profesör
2. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde ne zamandan beri görev yapmaktasınız?

☐ 0 – 5 yıl	☐ 6 – 10 yıl	☐ >10 yıl
------------------------------------	-------------------------------------	----------------------------------
3. Bilgisayar kullanıyor musunuz?

☐ Evet	☐ Hayır (6. soruya geçiniz)
-------------------------------	--
4. Bilgisayar **kullanıyorsanız** kullanım düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?

☐ Çok iyi	☐ İyi	☐ Orta	☐ Zayıf	☐ Kötü	☐ Çok kötü
----------------------------------	------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-----------------------------------
5. Bilgisayarı ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz?

☐ Hergün	☐ Haftada birkaç defa	☐ Haftada 1 defa
☐ Ayda birkaç defa	☐ Ayda 1 defa	☐ Yılda birkaç defa
6. Eğer bilgisayar **kullanmıyorsanız** bunun nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Bilgisayar erişimim yok	☐ Bilgisayar kullanmayı bilmiyorum
☐ Bilgisayara gereksinim duymuyorum	☐ Diğer (Lütfen Açıklayınız).....
7. Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanıyor musunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Evet, kişisel olarak kullanıyorum	☐ Evet, kütüphaneci aracılığıyla kullanıyorum
☐ Evet, asistanlarım ve öğrencilerim aracılığıyla kullanıyorum	☐ Hayır, kullanmıyorum (8. ve 9. soruyu cevaplayıp anketi bitiriniz)
8. Evde ve/veya işyerinizde kütüphanenin abone olduğu elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kolayca kullanabileceğiniz bilgisayarınız ve yazıcınız var mı?

☐ Evet	☐ Hayır
-------------------------------	--------------------------------
9. Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri **kullanmıyorsanız** bunun temel nedeni nedir?

☐ Bilgisayara erişimim yok	☐ Tarama için zamanım yok
☐ Daha önce yaptığım taramalardan tatmin edici sonuçlar alamadım	☐ Elektronik veri tabanlarında ve/veya elektronik dergilerde tarama yapmayı bilmiyorum.
☐ Gereksinim duymuyorum	☐ Diğer (Lütfen Açıklayınız).....
10. Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri hangi amaçlar için kullanıyorsunuz? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

☐ Araştırma	☐ Eğitim	☐ Son gelişmelerden haberdar olmak
☐ Yayın yapma	☐ Ön araştırma	☐ Diğer (Lütfen Açıklayınız).....

11. Kütüphanenin abone olduğu aşağıdaki bibliyografik veri tabanlarını ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz? (Söz konusu veri tabanını bilmiyorsanız en sondaki “**tanımıyorum**” seçeneğini işaretleyiniz)

	Günlük	Haftalık	Aylık	Nadiren	Hiçbir Zaman	Tanımiyorum
EMBASE +MEDLINE						
MEDLINE						
Web Of Science (WOS)						
Türk Tıp Veri Tabanı / Türk Tıp Dizini						

12. Aşağıdakilerden hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- PubMed EBSCHO/MEDLINE OVID
 Proquest First Search EMBASE/MEDLINE
 Science Direct/MEDLINE Index Medicus

13. Kütüphanenin abone olduğu aşağıdaki tam metin veri tabanlarını ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz? (Söz konusu veri tabanını bilmiyorsanız en sondaki “**tanımıyorum**” seçeneğini işaretleyiniz)

	Hergün	Haftalık	Aylık	Nadiren	Hiçbir Zaman	Tanımiyorum
Academic Search Premier						
Article First						
Blacwell-Synergy						
Cochrane Library						
Expanded Academic ASAP						
Health & Medical Complete						
Health & Wellness Resource Center						
Health Source: Nursing / Academic Ed.						
Oxford Journals Online						
Ovid (LWW)						
Psychology & Behavioral Sci. Coll.						
ScienceDirect						
SpringerLink						
Taylor & Francis Journals						
Wiley Interscience Journals						

14. Bilimsel makalelere erişmek için hangi yolu tercih ediyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Basılı dergilere kişisel olarak abone olmak Elektronik dergilere kişisel olarak abone olmak
 Basılı dergileri kütüphaneden sağlamak Elektronik dergileri kütüphaneden sağlamak

15. Aynı derginin hem basılı hem elektronik versiyonuna erişim olanağınız varsa hangisini tercih edersiniz?

- Basılı (16, 18-21. soruları cevaplandırınız) Elektronik (17 – 21. soruları cevaplandırınız)

16. Dergilerin **basılı versiyonlarını tercih ediyorsanız** bunun nedenleri nelerdir? (15. soruda basılı seçeneğini işaretlediyseniz bu soruyu yanıtlayınız. Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Bilgisayara erişimim yok E-dergileri nasıl tarayacağımı bilmiyorum
 E-dergilere erişmek için zamanım yok E-dergilere erişim çok yavaş
 E-dergilerden makale indirmek çok yavaş E- dergilerden çıktı almak için çok zaman harcıyorum
 Basılı dergilerde resimler/şekiller daha net ve kaliteli Dergilerin elektronik olarak yayınlandığından haberdar değilim
 E-dergilerdeki format basılı dergilerden farklı Diğer (Lütfen Açıklayınız).....

17. Dergilerin **elektronik versiyonlarını tercih ediyorsanız** bunun nedenleri nelerdir? (15. soruda elektronik seçeneğini işaretlediyseniz bu soruyu yanıtlayınız. Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)
- Elektronik dergilerin maliyeti daha düşük Erişmek için daha az zaman harcıyorum
- Kütüphaneye gitmek zorunda değilim Fotokopiye göre daha hızlı çıktı alabiliyorum
- İstedğim zaman erişim sağlayabiliyorum Kütüphanedeki basılı dergilerin sayısı yeterli değil
- Diğer (Lütfen Açıklayınız).....
18. Elektronik veri tabanlarını ve elektronik dergileri kullanmayı nasıl öğrendiniz? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)
- Kendi kendime Meslektaşlarımdan
- Kütüphane tarafından verilen eğitimden Diğer (Lütfen Açıklayınız).....
19. Elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler hakkında kütüphanenin verdiği eğitimi nasıl değerlendirirsiniz?
- Çok yararlı Yararlı Kararsızım Yararsız Çok Yararsız Eğitim almadım
20. Elektronik veri tabanları ve elektronik dergiler **hakkında bilgilendirilmek** için hangi yolları tercih edersiniz? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)
- Seminerler Broşürler
- Uygulamalı eğitim programları (bireysel) Uygulamalı eğitim programları (grup için)
- Online (Çevrimiçi) eğitimler Gereksinim anında verilecek eğitim
- Bu konuda bilgilendirmeye ihtiyaç duymuyorum Diğer (Lütfen Açıklayınız).....

Teşekkürler

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Selahattin Cihan DOĞAN
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara, 19.09.1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : H.Ü. Dokümantasyon ve Enformasyon Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi
YÖK Dokümantasyon Merkezi
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri

İletişim

E-Posta Adresi : scdogan@hacettepe.edu.tr

Tarih : 11.06.2007